



G A L E N I D E O C V L I S A D E  
M E T R I O T R A N S L A T V S , N V P E R  
A V A R I I S M E N D I S  
E X P V R G A T V S .

Quod oculorum, & partium eorum, & operationum notitia est necessaria volenti curare oculos: & quod crystallinus est pars principalis oculi, cui cetera subserviunt. CAP. 1.



ita qd' et caus. symp. cap. 2.  
et lib. 10. et usu passim.

Portet medicum oculorum curam habere volentem, prius eorum naturam optime cognoscere: Vnūquodq; enim mēbrum infirmū ideo curatur, vt ad naturam suā propriā sanitatis conuertatur. Sed scientia naturæ membri, & vniuscuiusq; compositi, non potest comprehendī nisi partes totius noscantur. Qui igitur oculorum naturam scire desiderat, primo omnes partes quibus constructi sunt intelligat: noscatq; operationem cuiusq; partis, & quæ fuerit illius necessitas, & quo modo quæcunq; pars illa componatur. vnde de difficilioribus dicamus. Sciamus itaq; qd' omne membrum compositū habet propriam actionem propter quam factum fuit, quam actionem cum vna suarum partium operatur, ceteræ vero illi operanti ministrant. Sic & de oculis est, qui cum è multis partibus diuersis compositi sint: visus tamen proprie fit ab vna suarum partium, id est humore qui dicitur crystallinus. Ceteri vero humores, atq; panniculi sunt propter iuuamentum ipsius, quod explanabimus, cum de omnibus disputabimus.

De colore, figura, & situ humoris crystallini, vitrei & albuginei, Et de tribus tunicis quæ sunt post vitreum, Et de tribus quæ sunt ante albugineum, Et de tela aranea. CAP. 2.

CrySTALLINUS est humor albus, splendidus, lucidus, non omnino rotundus, sed aliquantulū planus, qui locatus est in medio oculorū. Albus est & splendidus, vt cito varios colores recipiat, quia album & splendidum corpus cito & velociter coloribus opponitur, sicut in claro vitro fieri patet. Rotundus, ne cito patiat, quia omnis forma rotunda nō cito patitur, quia angulis caret. Parum latus, vt lumen sumere possit. Si enim rotundus esset exquisite, lumen non cito sumere posset, quia in loco vno stabilis non esset. In medio locatus, vt ceteræ partes sibi ministrēt: quædam, quibus defenditur: quædam, quibus adiuuatur: vnde necessario in medio sibi ministrantium fuit. Quæ autem in eo sit visus, testatur id quod videmus in cataractis. aqua enim cum inter crystallinum et corneam steterit, vt non possit species præ aqua ad crystallinum transire, lumen amputat visuale: sed aqua ablata, lumen reparatur. CrySTALLINUS autem in medio duorum locatur humorum, quorum vnus retro est, qui dicitur hyelinos. i. vitreus, quasi vt vitrum lucidus. Alter vero est, qui est quasi albumen oui, & dicitur albugineus. Post vitreum sunt tres panniculi, quorum primus vitreum circumdat, quasi rete, inde & retina dicitur. Post hunc est alius, similis secundinæ, & dicitur secundina. Iuxta quem est tertius, qui ossa cōtangit, durus & solidus: vnde & scleros vocatur. Ante albugineum sunt tres panniculi, quorum vnus albugineo coniungitur, eūq; circumdat, qui est quasi vvea, eiusq; color nigredini pertinet, vnde vocant eum rhagoida, id est vveam. Ante hunc est alter cornu similis, vnde ceratoidis, id est cornea, dicitur. Iuxta hunc est alius, qui penitus non circumdat sicut alij, sed eos intra se iungit, vnde coniunctiua dicitur, quia si cornea ab ea operiretur, spiritus eam perforare non posset. Inter crystallinum & albugineum est tela aranea. Sed nunc videamus examen vniuscuiusq; ipsorum, Et primo de vitreo tribusq; panniculis post eum existentibus.

Quod crystallinus vitreo nutritur, Et quod nervi optici soli concavi & de cerebro veniunt testis dura & pia matre ad loca oculorum, Et de tribus tunicis quæ sunt post vitreum. CAP. 3.

Dicamus igitur ita, Omne membrū necessariū est vt habeat cibum, quo restauretur id quod calore

- A** calore naturali & accidentali intus & extra dissoluit. Cibus vero membro conueniens est, quem sibi membrum bene assimilatur. Crystallino ergo cibus est sic necessarius, ut ipse sit albilissimus, & clarissimus: & hoc cum sanguinem in sui naturam sumere non possit, necessario vitreum habuit mediantem, qui medius est inter naturam sanguinis & crystallini. Albior enim sanguine est, & minus albus quam crystallinus: hic autem vitreus humor est de sanguine in venis subtilibus & arterijs digesto: unde mutatus est a suo colore in speciem vitri. Ipsae enim venae & arteriae sunt de retina, quae procedit a subtilibus cerebri panniculis, neruum per quem spiritus ducitur circumdantibus, quod neruus concavus est: quod planius dicemus ut pateat. Natura enim a cerebro sensum & voluntarium motum omnibus tribuens membris per nervos mediantes, duos nervos a cerebro prodeuntes, ad oculos mittit, quorum vnus durus est, unde fit motus, alter mollis & concavus: neque praeter ipsum in toto corpore concavus alius est: quod ideo fuit, ut animatus spiritus visum faciens, per eum duceretur. Cerebrum vero duobus panniculis est opertum, vno subtili & molli, altero duro & crasso: subtilis autem secundum assimilatur, quia venas & arterias habet, qui cerebro prodest, quia nutrit & defendit eum cum suis arterijs & venis: crassus vero defendit solummodo ab ossibus capitis appropinquantibus ei. Omnes autem nervi a cerebro procedentes, istis panniculis sunt operti, donec a capitis ossibus egrediantur: similiter nervi ad oculos venientes, his duobus panniculis circumdantur: unde molli panniculo concavus neruus circumtegitur, & extenditur in modum telae cum suis venis. Est autem rete vitreum humorem cooperiens: Vitreus autem humor medium crystallinum comprehendit: Retina venis & arterijs ad vitreum portat cibum, & cum suis nervis sensum & spiritum visibilem ad crystallinum ducit. Subtilis autem panniculus secundum dicitur, quo neruus circumtegitur, cum alio qui retina dicitur, coniunctus est illi secundo loco crystallino iunctus est, cui secundum praestat auxiliu, quia suis venis & arterijs nutrimentum portat ad retinam, & defendit eam ne rumpatur. Durus autem panniculus subtili coniungitur, cum quo circumdat, qui ad hoc valet oculis, quod eos ab osse defendit in quo locati sunt, ne eis sua duritie noceat, & est quasi ligamentum oculorum. Sufficiant haec de tribus humoribus, & tribus panniculis post crystallinum existentibus.

*De tribus tunicis ante crystallinum iunctis eis quae sunt post ipsum: Deque iuuamentis eorum & albuginei humoris: Et de coniunctiua, & musculus qui mouent oculos & palpebram, & sustinent nervos opticos.*

CAP. 4.

- C** Panniculi vero tres ante crystallinum existentes taliter sunt. Diximus enim panniculos cooperire cerebrum, nervosque ad oculos venientes circumdare: sed tamen in oculis existentes diuiduntur, & faciunt duos: vterque tamen ad medium crystallini iungitur in loco qui dicitur iris. Super pupilla est panniculus cornea, qui a duro panno cerebrum cooperiente procedit, & panniculus qui vaea dicitur, & ab illo quem secundam dicunt procedit, qui, ut diximus, iungitur duro, qui cooperit, ut dictum est, secundam. Panniculus vero exterior, id est coniunctiua, super corneam procedit. Cornea vero ad haec necessaria est ut crystallinum defendat, ne ab exterioribus, quia durus panniculus est, patiat. Haec autem subtilissima, alba, & dura est: subtilis & alba, ut cito spiritus eam penetrare possit: dura, ne propter subtilitatem cito rumperetur. Vaea tribus de causis necessaria est: vna, ut corneam nutriat, quae venas unde nutriatur habere nequit: alia vero, ut media sit inter corneam & crystallinum, ne cornea duritie sua noceat crystallino: tertia, ut coadunet lumen suo colore nigredini pertinente. Omne enim lucidum, lumen dispergit, nigrum vero coadunat. Vaea ergo multitudinem venarum habuit & arteriarum, ut corneam nutriat: Mollis fuit, ne crystallino inferret nocumentum. Proprios habet villos in quibus aqua coadunatur in cataracta. Lenis autem exterius est, ne cornea sibi noceat. Color eius est sicut color caeli, ut lumen sicut diximus coadunet. In medio eius foramen est, per quod lumen ingreditur: & intrinsecus plena est humore qui dicitur albugineus, ut faciat crystallinum a cornea distare. Albugineus alterius iuaminis est, quia crystallinum defendit, ne ab exteriori aere desiccetur: & humectat vaeam, ne noceat crystallino. Sed inter crystallinum & albugineum quidam est panniculus quoddam esse, sicut cortex tenuissimus cepae, vel araneae tela, qui medium operit crystallinum, ut eum ab vaea defendat. Ideoque quidam medici dixerunt oculorum panniculos septem esse, dixerunt alij sex, alij quinque, quidam quatuor, quidam tres, nonnulli duos, quorum discordia non erat in re. Dicentes enim septem, computabant retinam, secundam, scliron, araneam, vaeam, corneam, coniunctiuam. Qui enim sex, retinam non esse panniculum dicebant, asserentes de sensorium panniculum quoddam esse, retinam potius nutrire, quam custodire. Sed qui quinque autumabant, araneam non panniculum, sed crystallini partem esse dicebant, neque coniunctiuam. Dicentes autem quatuor, contendebant coniunctiuam non esse panniculum, sed ligamentum oculorum, neque retinam nec araneam telam. Tres esse dicentes, vaeam & secundam vnum esse dicebant panniculum, quia vaea a secunda procedit: retinam quoque & araneam vnum panniculum: item scliron & corneam vnum panniculum. Qui duos dixerunt, scliron & corneam vnum intendebant: & secundam & corneam vnum: retinam vero & araneam & coniunctiuam non esse panniculos. Intentio ergo antiquorum erat vna. Nunc de coniunctiua dicamus de qua hucusque tacuimus. Sciendum ergo lacertos oculis esse necessarios,

cessarios, quibus possent moueri, & visibilibus rebus opponi. Ideoq; septem habet lacertos, quorum vnus mouet oculos erga nares, alter versus tempora, tertius sursum, quartus deorsum, quintus firmat & corroborat neruum vnde visus procedit: duo alij alligant coniunctiuā ne vsq; ad corneam tendat, & operiūt lacertos ibi existentes in angulis oculorū. Tres iterum superiores palpebras mouent, vnus superius & duo inferius: inferiores vero palpebre nullum habent motum.

**PARTICVLA** secunda est de ortu neruorum sensus à cerebro. Et triplici specie regitiue uirtutis, Et de neruis opticis & ipsorum coniunctione, & spiritibus uisus, Et de modo quo fit uisio. Cuius sex sunt capita.

Quod omnes sensus à cerebro procedunt, & ab ipso procedunt septem paria neruorum, ceteri uero neni à spinali medulla.

**CAP. I.**

**N**ecessesse est qui naturam oculorum vult scire, prius cerebri naturam optime cognoscat. Visus enim ab eo procedit, & superior eius actio ad eum conuertitur. Cerebrū autē frigidius & humidius ceteris mēbris est, quod postea explanabimus. Initiū enim est sensus & voluntarij motus ac regitiue uirtutis. Nullū enim aliud membrū hac actioe fungitur, sed cerebrū. His enim modis operatur, vel per se, vel per viam adiuuantis, instrumento adiuuante sensum agit & motū voluntarium. Instrumenta sunt nerui, qui duobus sunt modis, quidam à cerebro, quidam à spinali medulla procedūt: medulla spinalis tñ de cerebro est, vnde cerebrū fundamentū neruorū est omnium. Sed duris neruis voluntarius motus efficitur: dū nerui cū lacertis componuntur. Lacerti enim de neruis sunt & carne & ligamento compositi, & ligamenta ab ossibus procedūt. Molles nerui quinq; sensus faciunt. Quibus omnibus subtilior & acutior est visus, qui sensus igneus est, & igneam habet naturam. i. splendorem & ruborem: lumen igneae est naturae, quia cum coadunatur intus, ignis ex eo succenditur. Post visum est auditus, post quē olfactus, post olfactum, gustus: q̄dem quia sentit quod est aquosum, aquae pertinet. Sapor enim q̄ sentitur nihil aliud est q̄ aqua alicuius corporis siccitati admista calore operante: proinde antiqui saporem vocauerūt chymū. i. liquorem. Ceteris sensibus tactus crassior est, qui quidem sentit quod terreum est, & terrae pertinet. i. durū, molle, calidū, frigidum, & siccū, & quae ex his procedūt. Omnes autem nerui sensum habent tactus, sed non voluntariū motum, vt diximus: quia duri nerui tantū voluntario motu fungūtur: sed molles duris sunt sensibiliores: procedūt vero duri plus à spinali medulla. A cerebro autem procedunt septem paria neruorum: quorum primum & secundū par ad oculos veniunt: Vnum est concauū per quem sensus visus fit. i. per quem animatus spiritus visum dans ad oculos tendit: Secundum par oculi lacertos & palpebras mouet. Tertium ad linguam tendit dās ei sensum saporum. Quartum ad palatum deuenit vbi gustus sensum facit. Quintum ad aures accedit sensum auditus faciens. Sextum ad viscera descendit, & per ea diuiditur, dans eis tactum. Septimum mouet lacertos linguae. Ceteri quibus mouentur manus, pedes, dorfum, & caput de spinali medulla procedūt. Sic cerebrū cum instrumento. i. neruis, motum agit & sensum.

De trina actione uirtutis regitiue & de animali spiritu, & natura cerebri.

**CAP. 2.**

Regitiua uero actio per se solum tribus modis est, phantasia in fronte, ratio in medio, memoria in puppi. Cerebrum habet quatuor concauitates quae dicuntur ventriculi, duae sunt in prora, tertia in puppi, quarta inter proram & puppim, in quibus semper est animatus spiritus, quo actus, vt diximus, fit. Spiritus autem animatus, de vitali fit: vitalis i corde generatur & nascitur. A corde enim duae venae ad cerebrum ascendunt, quae subter cerebrum venientes, multis diuiduntur modis, & protelate faciunt quasi rete, per quas spiritus vitalis à corde ad cerebrum ductus, in illo reti moratur, quousq; mundificetur, & subtilietur, purificatus deinde ad medium ventriculum cerebri tendit, ibiq; aliquantulum permanens subtiliatur, postea ad puppis vadit ventriculum. Sed via quae est à medio ad puppim non est aperta: habet enim portam, in qua quoddam obstaculum est, cuius forma est sicut pinea, quam anatomici Vermem vocant: sed ferme semper clauditur. Vnde cum spiritus qui est in puppi, fuerit motus: fit memoria: cum is qui est in medio, fit intellectus & ratio: cum ille qui est in prioribus, fit sensus communis & phantasia. Haec est dispositio cerebri, suaeq; actionis. Cerebri autem natura frigida est & humida. Frigida duabus de causis: Vna propter multitudinem sui motus: quo fiunt memoria, intellectus, & imaginatio. Secunda, propter motionem quae ab eo dirigitur: vnde fiunt sensus & voluntarius motus, ne causa suae motionis calidissimum factum, incenderetur, & incensum consumeretur amplius. Si cerebrum calidū esset, memoria instabilis esset: caput enim calidum, mobile est naturaliter, frigidum contra. Memoriae vero requies & stabilitas est necessaria, quod sic attestantur, quia calidum cerebrum habet res, instabiles, & mobiles sunt. Humiditas autem cerebri duabus de causis est necessaria: Vna, ne ex motu nimio desiccaretur: motus enim calorem facit, calor vero desiccet humiditatem: Alia, vt in eo velociter imaginatio formaretur, & cito sensum qui eam dirigit, suscipere posset, & velociter ad audita discernendum moueretur: rursus vt nerui ab eo procedentes molles essent. Impossibile est enim à duro, molle, vel à molli, durum generari: proinde prora mollior est puppi, quia de prora molles, de puppi, duri nerui procedunt, quibus motus voluntarius fit.

De neruis opticis & eorum differentijs à ceteris neruis.

**CAP. 3.**

Qui instrumētum visus optime scire desiderat, primum naturam vtriusq; nerui visibilis inuestiget, vt bene

**A** vt bene cognoscat, quibus cum cæteris nervis cõicet, & quibus discrepet. Deinde de visibili sp̄ritu perquirat, quatenus sciat cū quibus sp̄ritibus conveniat, & in quo discrepet: postremo de ipso visu quo modo fit, quod in hoc capite planè describam. Primum itaq; nervorum par, quod supra diximus cū utroq; cerebri p̄niculo descẽdere, & secum visibilẽ spiritum ducere, cū cæteris nervis sensum facientibus duobus modis convenit: Vno, quia vt alij, à cerebri prora descendit: Alio, quia & ipse nobilis est, discrepat tñ ab eis, sex modis. Primo, quia maior cæteris ẽ à cerebro & à spinali medulla, p̄cedentibus: Magnus vero quia cõcauus est: si enim esset paruus, necessario subtilis esset, vnde cito frangibilis: Cuius cõcauitas necessario fuit larga, vt nullam pateretur obstructionẽ, & ideo magnus fuit. Secundo, quia solus sic cõcauus est, vt eius concavitas sensui ostẽdatur, quæ concavitas protenditur vsq; ad locum in quo p̄niculus oculorum qui rete dicitur, se procreare incipit: quod facile sensui patet, si anatomia cernatur. Inchoat quoq; ipsa concavitas ab utroq; cerebri ventriculo, qui est in cerebri prora: in quo tamen loco concavitas videri non potest, quia subtilissima & angustissima est. Hoc foramen qui vult asp̄icere, quærat in cerebro magnorum animalium in hora, qua occiduntur. Caveat tamẽ ne in æstate, calido ue tempore fiat: & utroq; cerebri p̄niculos tangat caute, ne frangatur, & in fine illorum p̄niculorum inueniet illud nervorũ par ab utroq; ventriculo, p̄cedens: poteritq; videre qualiter ipsa concavitas ab ipsis v̄triculis inchoet. Tertio, quia vterq; visibilis nervus, intrinsicus est mollissimus, vt facile sentire possit, extra aliquantulum durus, vt à passione sit illæsus. Quarto, quia per hoc par nervorum multo maior spiritus quantitas, q̄ per oēs nervos sensum & motum voluntarium facientes ducitur. In illis tñ non substantialiter, sed sola virtus eius per eos vehitur, per illud autẽ par, multa spiritus essentia quantitas defertur. Oculi enim cum sint nobilissimæ actionis, vadit ad eos multum de substantia spiritus, vsq; ad p̄niculum qui dicitur vœa: hoc enim fuit necessarium ad adiuvandum visum. Quinto, quia cæteri nervi quanto sunt à cerebro remotiores, tanto sunt duriores, & à propria natura mutantur: iste intrinsicus mollissimus est, extrinsecus vero solidior, vt mollities interior exteriori duritie tœatur, neq; deficcetur. Cuius mollitiem & si aliquantulum inuenies indurari, tñ ad oculos veniens, in naturam, quam in cerebro existens habuerat, conuertitur: in p̄niculo enim qui rete dicitur, mollis efficitur, ita vt in naturam cerebri procedat, fitq; quasi rete. Sexto quæ & laudabilior eius proprietas est: quia hoc par nervorum cum ẽ prora vtriusq; ventriculi separatim egrediatur, non recto itinere sicut exierat, vadit: sed per interiora capitis torquetur, & ad ossa narium veniens commiscetur: sic vt ipsorum vtraq; foramina fiant vnum ibidem. Iterum hi nervi separantur, & recto itinere, vt egressi fuerant, vadit, vnusq; ẽ dextro ventriculo exiens, ad dextrum oculum tendit: alter de sinistro prodiens ad sinistrum peruenit, de quorum coniunctione & separatione plures antiquorum diuerse senserunt.

*De opinionibus circa causam coniunctionis nervorum opticonum, & de causa ob quam non vnus exiit crassius à medio primi ventriculi cerebri.*

CAP. 4.

**D** Quidam hæc ideo fieri dicebant, vt si vnus læderetur, alius subueniret, alij eos ideo esse coniunctos, quia omnis sensus ab vno fundamento procedit, quorum sententia prorsus vana est. Natura enim tam optime, tam fortiter, membra compleuit, vt nullam timeant passionis occasionem, nec solum nervi visum ferentes ab vno loco exeunt, sed oēs ab eodem loco egrediuntur, neq; tñ postea coniunguntur. Nonnulli ob hoc eos dicunt cõiungi, vt vnus ab alio confortetur: si enim separati essent, pp̄ itineris longitudinem rumperentur, quod quidẽ non impossibile est, sed tñ non est via tam longa, vt in ea rumpi debeant. Alij sic aiunt, quorum intentio vera est: spiritus visibili veniente ad oculos, necesse est, vt vno oculo clauso totus spiritus ad alium veniat, quod fieri nõ potest, nisi nervi prius separati coniungerentur, & iterum separarent: quod huiusmodi experimentum testatur. Si aliquod corpus super nasum ponatur, utroq; oculo ad vidẽdum directo, fit visus debilior & obscurior: sed vno clauso, fit visus in altero fortior, q̄ in utroq; fuerat, & quod vtrique cernere nequiverant, vnus solus clarissime asp̄icit. hoc ideo, quia spiritus qui in utroq; fuerat, ad vnum conuertitur: altero enim clauso, alterius pupilla clarior efficitur. Alij alio modo sentiunt, quorum sententia est necessaria, nisi nervi ad oculos directi primum coniungerentur, & postea separarentur, necesse est res vna, dupla visui appareret. cum enim res visibilis videri non possit, nisi visu oculorum pupillas exeunte: ipse autẽ visus per lineas rectas egrediat, & rẽ recto tramite ante se percipiat, sicut videmus radios solis p̄ angustã cavitatem domũ ingredi, & lineæ ipse, angustæ sunt in exordio sui: deinde vero paulatim dilatant, fiatq; in utroq; oculo quasi quẽdam pineæ forma necesse est, vt vterq; visus lineatũ directus, & in loco vbi est res vidẽda cõiunctus, eã equaliter percutiat: deinde quousq; ad pupillã perueniat, conuertatur necesse est, vt exordium vtriusq; à pupilla æqualiter egrediatur, & p̄ vnã sup̄ficiẽ ambo ambulent. Duorum exordia sunt in loco, vbi vtriq; nervi coniungunt, ibi vnus idemq; factus, & sic ex vtraq; pupilla à suo loco egressus, videntem rẽ videt, eamq; sicut est, comprehendit: qm̄ si vna pupilla à suo loco inferius vel superius mutaret, res superiori pupilla visa, superius videret, sicq; dupla appareret, pp̄ quod oculis tria fuerit necessaria. s. pupilla funditiua visus, locus vbi vterq; cõiungit nervus, & rectæ lineæ, vt visus recte p̄ eas trãseat. Hæc ẽ cã quare nervi ad oculos venientes prius cõiungunt. Sed in quã sic obijciunt

Cum illos

Cum illos duos nervos necessarium sit coniungi: quare non statim vnus facti sunt, sed duo. **Qui** bus est respondēdū, vnus ideo nervus nō fuit, quia a cerebri medio exire non potuit, maxime quā magna est vterq; lē, magna quēdā cōcauitas illic est, vbi palati foramina cerebro cōiungunt, p quā cerebrū suā superfluitatē expellit, via ēt quē ad nares ducit, ibi cōstat, illa autē cōcauitas, & hęc via, ibi esse nō posset, si nervus vnus ibi locaret. Nares. n. sunt in media facie, vñ nisi earū foramina cerebro opposita ēēt, olfactus nō ēēt. Quia ergo cerebri loca rebus hīc cōprehēsa sunt, necesse fuit, vt nerui vīsum ferentes non ab vno loco egredereēt, quos natura in vno loco coniunxit, vt idem foramen eos habere faceret: deinde, vt separatim ad vtrūq; oculum irent, seiunxit.

De animato spiritu, & visibili, & quōdā visibilis spiritus substācialiter ad oculos peruenit, & aliorum sensuum organa solum perueniunt eorum spiritus irradiatiue. CAP. 5.

Visibilis, vt diximus, spūs de spiritu nascitur aiato, a vētriculis prorā cerebri procedens: ibiq; mūdificatur vt diximus, cū de cerebri natura disputauimus: qui spūs, spiritaliter est sensibilis, quā vīsus vnus ē sensibus, ceteris dignior & nobilior. Porro ipse habet proprietatē, quā nullus aliorum sensuū habet. Aialis siquidem spiritus in cerebri vētriculis existens, sensum & volūtarium mandat motum: virtus enim ipsius per nervos penetrat ad cetera mēbra, essentia vero in pprio permanet loco: sicut sol totū aerem illuminat, ipse tamen in vno loco stat. Sed ad oculos non solū virtus visibilis spiritus, sed ipse spiritus essentialiter dirigē, & tanta eius quantitas, quanta est necessaria, illuc adducitur, quod vtriusq; nerui cōcauitas attestatur. id ēt hoc testatur, quia vno oculo clauso, ad pupillā alterius tota virtus conuertitur causa neruorū coniunctorū: inde foramē pāniculi, qui dicitur vnea, p̄ multitudinē spiritus necessario dilatatur: aperto vero oculo cum spūs ad eū reuertatur, foramē vneae ad propriā redigitur mensuram. Hoc signo ēt, si obseruari possit, cognoscitur. Si vno oculo aqua clauso pupilla alterius dilatetur: spūs enim visibilis in eo esse demonstratur, vnde aqua quā transitum eius obstruit, ablatā, vīsus redditur. Si vero non dilatē, hoc ideo est, quia nervus per quē spiritus ducit, obstructus est. Vnde ēt cum ceteri nerui nullam habeāt cōcauitatē, quia virtus aialis spūs non ipsemet essentialiter per eos ducit, oculorū nerui necessario cōcaui fuerunt, vt spūs substācialiter per ipsos transire possit. Ceteri autē non sunt cōcaui, ne per corpus diuisi, et a suo fundamento remoti, leuiter rūperent, vel quia tanta spiritus quantitas sensui motui voluntario non est necessaria, quanta vīsi. Nullus enim sensus, prāter vīsum, sentit sentiendam rem, nisi ei coniungatur: vīsus autē pupillam egrediens longe remota sentit: vnde multa spiritus quantitas necessaria est: et ideo nerui necessario cōcaui facti sunt.

De modo quo fit vīso.

CAP. 6.

Videndum est ēt quō fiat vīsus. Diximus ergo cū aliqua res videtur necessario, vel aliquid ex ea dirigitur vīsi, per quod quid ipsa sit, cognoscitur: vel virtus vīsus ad eam mandat, vel aliquid medium est inter vīsum et rē vīsam, per quod ipsa cognoscitur. Sic potest ergo inuestigari quod horum certum sit. Oēs philosophi cōcordati sunt, quod res nō possit videri nisi per foramē pupillae. Si ergo ad vīsum a rē vidēda aliquid dirigitur, siue sit virtus, siue sit forma, siue qualitas, siue quantitas mensurata, quō illud angustū foramē intrare poterit: quē ēt virtus esse potest quā ad oculos diuersorum in momento rē vidēda deducat: quod quia impossibile est, spernatur. Quā autē visibilis spiritus pupillam exiens solus ad rē vidēda vadat, eiusq; quantitas magnitudinē cōprehendat, falsum est. Ipse enim spiritus non tantā est quantitas, vt adeo dilatari possit, vt tot et tantas rerū ambiat quantitates, cum in vno momento multa et diuersa et maxima indiuidua cōprehendimus. Ad tertiu ergo mēbrum cōuertamur. quippe aer corpora circūdās, si clarus et lucidus fuerit, supplemētū vīsi facit quod nerui cerebro, quia sicut splendor solis, sic spūs recipit virtutē, sicut. n. solis splendor superiorem aeris extremitatē percutiens, totum aerem penetrat, eūq; clarificat: sic et visibilis spūs pupillam egressus, mox totū aerem penetrat, et extensus per loca remotiora, mutat ea in suam naturā, quod fit cū aer in toto iunctus est, quod in sole palam fieri videtur. Si enim aliquod corpus in aere ponatur, cum solis splendor illud nequeat penetrare, forma illius corporis post se obscura apparet, causa, quia non suscipit aer lumē nisi sit continuus, nec solis splendor, separatū a se aerem mutat, quā si actio splendoris fortiter in aere operata fuisset, posset i eadē actione permanere, splendore solis absente. Sed vtriusq; hac carent proprietate, quod neq; solis, neq; spiritus splendor suam actionē aeri, ipso absente, potest dimittere. Recte ergo causa dans lumen ablatā, ipso momento, lumē ab aere aufertur. Eodē modo de neruis intelligitur: quia si nervus fuerit in cūsus et a cerebro diuisus, illico membrum cui sensum dabat, fit insensibile. Propterea hęc duo sic debent esse coniuncta. i. aer et spiritus, sicut nerui et cerebrū. Et quāuis aer i altera mutetur actione, sicut cum calefit vel infrigidatur, et in qualitate rei calefacientis vel infrigidantis permanet, lumen tñ non idem in aere operatur: ipso enim absente et lux ab aere amputat. Deinde necesse est semp vt aer cōtinuatim illumine. hoc. n. nisi fuerit, nullo mō lucidus fieret, sic et nerui cerebro faciūt supplemētū, quia licet de substātia sint cerebri, duriores tñ sunt, quō lucidioribus passioribus subiaceāt, vnde aliq; tū a natura cerebri sunt mutati. Sed nerui duobus modis sunt, quā. n. motū faciūt, quā sensum: et faciētes sēsum, molles sūt: opantes motū, sunt duri. Et quīs nerui duri sēsum hēant tāgēdi, molles tñ nerui nō inueniunt illā cū duris neruis hēre sociatē, sed ipsi duri hoc faciunt:

icit q. d. cas. symp. cap. 2.  
ca. 7. d. loco. Hip. ca. 6. a.  
cap. 4.

**A** cūnt, quia tactus ceteris sensibus est rassiior. **V**isus autē visibilis, quia ceteris sensibus est acutior & subtilior, ideo neruus spiritum visibile se-  
**B** is, ceteris sensibilibus neruis cerebro est propinquior. Quia igitur oculi in aere agunt, sicut cerebrum in neruis, ideo multam quantitatem spiritus habuerunt, ut in aere rem suam faciant, sicut in neruis proprias res cerebrum. Visus autē primo colores sentit, quod ei proprium est: deinde corpus in quo fundati sunt, sicut gustus prius sentit sapores, postea fundamenta eorum. Gustus tamen & ceteri sensus rem sentiendam ad se venturam expectant: Visus vero ab oculis elongatur, & per aerem extenditur quousque ad corpus perueniat coloratum. Hac de causa solus visus sentit formam corporis, ac quantitatem, & cum eius colore motum rationabiliter, non tamen essentialiter, sentit: quod nullus habet ceterorum nisi tactus accidentaliter. Verbi gratia: Siquis per tenebras ambulans fustem in manu duxerit, eo amplius non potente penetrare, cognoscit quod motum per corpus solidum fieri, impossibile est. Visus autē habet alteram proprietatem, quia incidens supra corpus leue, solidum, & lucidum: reflectus ad pupillam conuertitur, unde exierat. unde in speculo vel in alijs splendidis corporibus prope nos stantibus, videmus formam nostram: & si quis studiose in oculum alterius spectet, videt in eo suam faciem: causa, quia visus ad pupillam conuertitur, propter luciditatem panniculi, qui araneae tela dicitur, est. n. supra crystallinum, sicut ad eum superne coagulatus: & quasi rutilans, clara est. Verū tamen quauis pro ceteris solus per aerem motum rei sentiendam sentiat, non tamen arbitratur, sicut cæcus se confuse sentire: quia aer, mox ut rem sentit, eam visui ministrat: quæ proprietatis soli inest visui, aerem videlicet in sui mutare naturam. Alterius etiam dignioris est proprietatis, quod non solum recte, sed ex transuerso conspicit necessario, cum multus spiritus à cerebro ad oculos dirigat, rursus spiritus pupillam exiens, & aerem percutiens, mutat eum in suam naturam. Recte ergo visus, igneus dicitur: auditus, aereus: gustus, aquosus: tactus, terreus: olfactus, fumosus. quatuor. n. elementa sensus quatuor constituent, ut unusquisque eorum unum ex his comprehendat, & ea, cum in natura sua sunt, vel in aliud mutantur, vel aliqua accidentia patiuntur, discernat: præter hos quatuor sensus, fuit alius qui fumosa comprehendit, cum multus spiritus in sua natura mediocris est, cum elementa non nisi quatuor sint. Sed visus qui ad hoc est, ut colores comprehendat, necessario luminosus fuit, solum. n. quod lucidum est, conuertitur in colores. Testatur hoc aer, qui cum clarus & lucidus sit, facile in colores mutatur. nam palam est, quia si quis candidis indutus iaceat sub arbore, color vestimentorum in frondium colorem mutatur: unde patet aerem in illum colorem fuisse mutatum. Videmus etiam sæpe aerem in colorem lucidi parietis mutari, illumque colorem per aerem ad illud corpus mutari, maxime si paries viridis, vel rubeus fuerit vel citrini coloris: & sicut solis splendor eum ad suam mutat naturam, sic & colores in suas esse qualitates conuertunt. Similiter & lumen visibilis spiritus mox ut aerem percit, ipsum immutat. Hac tria sunt, quæ aerem sine villo temporis spatio immutant, lumen solis, fulgidus color, & lumen visibilis spiritus. Palam est ergo, visum non fieri nisi aeris mediocritate, quod sensus attestatur. Antiqui etiam concordat dicentes aerem esse visui veluti ramus, & conueniens est instrumentum cum fuerit lucidus, vel aliorum corporum lucidorum lumine illuminatus: & sic seruire aerem visui, sicut cerebro nerui. Sicut. n. cerebrum non sentit quod oculi comprehendunt, nisi neruis mediantibus: sic & oculi nihil sentiunt, nisi lucido aere mediante.

*PARTICULA tertia est de prima & vniuersali medicina intentione, & de rebus naturalibus, non naturalibus, & præter naturam, & de generibus & speciebus, & causis & accidentibus morborum. Cuius sunt quinque capita.*

*De prima medicina intentione, & de necessarijs ad eam.*

CAP. I.

**O** portet medicum præ omnibus primam & vniuersalem medicinæ intentionem præuidere, & eam particulariter diuidendo ad indiuiduum ducere. Prima autē medicinæ intentio est, quæ bifariam diuiditur: aut. n. in sanis, cum similibus sanitas custoditur: aut in ægris per contrarium sanitas redditur. Quorum primæ necessaria est rerum naturalium scientia. naturalibus. n. agnitis, patefiunt ea quæ sunt similia sanitati: & sic etiam cognoscuntur quæ sunt contraria. similibus ergo seruatis, contrarijs prohibitis sanitas custoditur. Secundæ autē intentioni duo sunt necessaria: non naturalium. s. & contra naturam rerum scientia. Sanitas. n. infirmo cum quadam mutatione restituit: quæ mutationem qui facere vult, necesse est sciat ad quid mutare decet. Nisi. n. sciat de quo, & ad quid mutandum decet mutare, non securus est quin unde conuenit non imitari, mutet, & nisi nouerit ad quid decet mutare, ad id quod non oportet, conuertere poterit. Sanitas infirmo redditur commutatione rerum contra naturam ad naturalia. unde & ista sciri debet ad quæ illa transformantur, & illa etiam ad illa conuertantur.

*De rebus naturalibus, non naturalibus, & contra naturam.*

CAP. 2.

Res autē naturalis duobus est modis, generalis & specialis. Generalis dicitur esse humani corporis complexio, & vniuscuiusque corporis compositio. Complexio quidem multipliciter est: tum ætas, & consuetudo. Naturalis complexio est secundum differentiam sexus, ut in mare & femina: vel secundum euentum, ut est complexio spermatum, vel spirituum de quibus sit. Consuetudo sex modis est: Primo, ex aere & eius mutatione, quæ mutatio vel localis est, vel temporalis, cum aliquid in tempore contingit: Secundo, ex motu vel quiete: Tertio, ex repletionem vel inanitionem: Quarto, ex somno vel vigilia: Quinto, ex cibo & potu: Sexto, ex animæ accidentibus. Specialis est, ut virtus, quæ triplex est, naturalis, vitalis, animalis. Superius animalem tetigimus,

Septima Classis.

AAAAAAA cum

cum de cerebro disputauimus. Vitalis est, quæ gît & arterias facit pulsare. Naturalis triplex est, **E**  
 generatiua, nutritiua, & augmentatiua. Nutritiua quadruplex est, attractiua, retentiua, digestiua,  
 & expulsiua. Res aut extra naturã duplex est, aut est nocumentũ actionis, aut quod ex eo ge-  
 neratur. Nocumentũ actionis, aut quod ex eo generat, duplex est: aut est sine mediatore, & mor-  
 bus dicitur: aut cum mediatore, & causa vocat. Quod aut actionis nocumẽto generat, accidens no-  
 minat: quod iterũ duplex est. s. aut ex diuersis corporis qualitatibus, aut à qualitatibus diuersis à  
 corpore egredientibus. Corporis qualitatis diuersitas quinq; modis est. Sunt. n. qualitates quæ  
 sentiunt. Qui ergo ægro sanitatẽ vult restituere, decenter debet inuestigare septẽ res natura-  
 les, quę sunt, elemẽta, cõplexiones, humores, mēbra, virtutes, spiritus, & operationes, & quę se-  
 quuntur eas, vt ætates, colores, figuras, distãtia inter masculũ & foeminã: Et res nõ naturales quę  
 sunt sex: aer, cibus & potus, inanitiõ & repletio, motus & quies, somnus & vigilia, & accidentia  
 aia: Et res extra naturã, quę tres sunt: morbus, causa morbi, & accidẽtia morbum concomitãtia.

*De generibus et speciebus morborum.*

CAP. 3.

Morbus generaliter triplex est, quia corporis cõpositio trina est: Prima corporis cõpositio  
 est in mēbris simplicibus, ex elemẽtis cõpositis, in quibus quẽdã morbi species generantur, quæ  
 duobus modis sunt, vel simplices, vel composite. Simples qdem sunt calida, humida, frigida & **F**  
 sicca. Cõpositę vero sunt, calidã & sicca, calidã & humidã, frigidã & humidã, frigidã & sicca.  
 Secunda corporis cõpositio est in mēbris quę cõposita vocantur, ex simplicibus cõpositis, in  
 qua fiunt morbi quatuor modis: aut secũdum formam mēbrorum, aut secũdũ cõpositionẽ, aut  
 secũdum magnitudinẽ, aut secũdũ numerũ. Secũdũ formã quinq; modis, in figura, foramine,  
 concauitate, lenitate, aut asperitate. Secũdum cõpositionẽ dicitur cum à loco mutant vel in loco  
 malo ponuntur. Secũdũ magnitudinẽ bifariam, vel vltra modũ, vel infra. Secũdum numerũ  
 similiter, vel vltra modum, vel infra. vltra modũ naturaliter, vel extra naturã. Tertia corporis  
 cõpositio est corporis totius ex vnitãte simplicium & cõpositorum membrorum facta, in qua  
 morbus generatur, qui separatiõ iuncturã vocatur. Hęc sunt genera morborum & species.

*De causis morborum.*

CAP. 4.

Causa autem morbi est generaliter sicut genus, sed specialiter est triplex. Causa. n. morbi sim-  
 plicis, aut calidum facit morbum, & est septupla. i. nimius motus aia, corporis passio, calor exte-  
 rior, angustia pororũ, putredo, rerum acutarum acceptio, cibi paruitas. Aut frigidum facit mor-  
 bum, & est octo modis, tactus rerũ frigidarum, acceptio earũ, multitudo cibi & paruitas, obstru-  
 ctiõ pororũ & largitas, nimius motus & quies. Aut facit morbũ siccum, & est quadruplex, sicca **G**  
 rei obuiatiõ, cibi sicci, cibi paruitas, nimius motus. Aut facit morbũ humidũ, & est cõtraria pro-  
 xime dicta. Sed simplicibus morbis quos diximus cũ materia existentibus, cõmiscetur causã  
 intraneã, quæ sunt, virtus mēbri impellentis, debilitas recipiẽtis, materiã multitudo, pororũ lar-  
 gitas, defectio nutritiuũ & virtutis. Causa morbi cõpositi vel est secũdũ figuram, vel foramen, vel  
 concauitatem, vel asperitatem, vel lenitatẽ. Secũdum figurã aut, ppter quantitãtẽ spermatis, vel  
 qualitatem, vel ppter aliquod accidẽs quod infans patitur qn nascitur, vel cum lac sugit, vel pro-  
 pter alia. Secũdũ foramen, vel propter obstructiõnẽ, vel propter coniunctiõnem. Obstru-  
 ctiõ fit à fortitudine retentiã, vel defectiõne expulsiã, vel propter frigiditatẽ & siccitatem, vel li-  
 gaturẽ stricturam. Secũdũ concauitatem, aliquid innascẽs vel in mēbro incidẽs, vt est chymus,  
 lapis, verrucę. Largitas foraminis coniunctiõni cõtraria est. Asperitas de genere separatiõis est  
 iuncturę, cum nõ est à caliditate, quod post planius dicemus. Lenitas est asperitati cõtraria. Cor-  
 ruptio loci fit cũ mēbra à naturalibus suis locis mutant, vel separatione, vel mollitiẽ cõcatenatiõ-  
 nis membrorum. Magnitudinis causa est multitudo materiã, vel fortitudo naturę. Paruitas mē-  
 brorum cum contrario est: aut propter incisionem. Magnitudo, in numero, aut naturalis est, ex  
 spermatis abundantia, aut accidentalis, vt lapis in vesica. Paucitas aut est econtrario. Separatiõis  
 iuncturã triplex causa est: incisiõne exterius facta, vt igne vel ense, vel interius, vt ex acutis chy- **H**  
 mis: aut extensiõne, vel exteriori vt cum fune, vel interiori, vt ex crassa ventositãte: aut de fractu-  
 ra, vel exteriori, vt à lapide, vel interiori, vt ex crassis chymis.

*De accidentibus morborum.*

CAP. 5.

Accidentia sunt tria. s. nocumentum actionis, diuersitas egredientium à corpore, diuersitas  
 qualitatũ corporis sensibilium, quorum duorum causa est nocumentũ actionis. Actiones tres  
 sunt, aialis, naturalis, vitalis. Nocumentum actionis triplex est. Nam ois actiõ triã patitur, vel. n.  
 ex toto auferitur, vel minuit, vel mutatur: verbi gratia, tactus aut amputat, & dicitur stupidus: aut  
 minuitur, & titillatio vocatur: aut à sua natura mutatur, & tunc corrupta vocatur. Causa horum  
 duorum est frigiditas tertij gradus, & iuncturã separatio. Palãm ergo est quod causa nocumẽti  
 actionis morbus fit. Morbus tm nocet actiõni sine mediatore: ideo nocumentũ actionis est si-  
 gnificatiõ morbi: Nec est differentia inter accidens & significatiõnem, nisi in nostra intentione:  
 quia nostra intentiõ est in nocumento actionis, & id ad quod sequitur nocumentum, morbum  
 vocamus, & illum insequentia accidentia dicimus. Morbum autem dicimus causam accidentiũ:  
 vnde morbo cognito, cum accidentia scire volumus, dicimus accidentia significatiõnes.

PARTICVLA

**A** PARTICULA quarta de accidentibus, & morbis oculorum, & neruorum suorum, & musculorum, & palpebrarum. Cuius sunt quatuordecim capita.

De accidentibus morborum oculorum in generali.

CAP. I.

**S**ed quia intentio huius libri est patefacere significationes morborum oculorum, prius oportet scire eorum accidentia: ut via, qua ad morbi notitiam veniamus, sit nota. Accidentia ergo oculorum sunt triplicia: nocumenta actionis, & quæ ex illis sequuntur: diuersitas in oculis. scilicet sensibilis qualitas, & diuersitas ab eis exeuntium. Nocumentum autem actionis oculorum, est secundum quantitatem actionis, id est eorum quæ sunt actionis, vel animalis, vel naturalis. Nocumentum naturalium actionum, est quod accidit quatuor virtutibus naturalibus: animalium vero actionum, quod sensui & voluntario motui accidit. Actiones animales tamen duas species sensus habent. Nocumentum naturalis actionis in hoc loco non oportet notari: quoniam in hoc non differunt oculi à corpore toto: sequitur enim nocumenta tactus, ut sunt mollities, titillatio, & dolor: ita oculis ut toti corpori accidit. Accidentia vero visus & voluntarij motus, quæ oculi patiuntur, hic oportet dici.

De diuisione accidentium oculi, & declaratione membrorum diuidentium.

CAP. 2.

**B** Sciendum itaque quod accidentia quæ oculis contingunt, aut in eius instrumento sunt, aut in sua virtute, aut in ministris. Instrumentum visus est humor crystallinus qui patitur, vel vnum ex octo similibus morbis, vel ex compositis morbis, cum à suo loco mouetur, vel iuncturæ separatione. Si mutatur à loco sursum vel deorsum in utroque oculo, videntur res duplices: si mutatur dextrorsum vel sinistrorsum, non apparet res dupla. Virtus visus à cerebro per concauum neruum descendit: unde eius passio vel de nerui, vel de cerebri fit infirmitate. Quorum infirmitas triplex est, simplex: quæ est vna de octo: vel officialis, ut apostema, & obstructio, vel iuncturæ separatio. Ministri visus sunt humores, & spiritus, & panniculi, qui in oculis septem habentur: quorum illi qui sunt ante crystallinum, sunt foramen vuee, id est pupilla, albugo oui, spiritus qui est in pupilla, & quantitas pupillæ, quæ corona dicitur.

De accidentibus pupillæ.

CAP. 3.

**C** Corneæ. i. pupillæ contingunt quatuor, largitas, angustia, mutatio de loco, & tortuositas. Largitas vel naturalis est, vel accidentalis. Accidentalisis est, vel de extensione panniculi quo tegitur: cuius extensio de passione est vueæ, vel de multitudine humoris albuginei. Passio vueæ aut simplex est, ut siccitas: aut composita, ut apostema. Angustia pupillæ, vel naturalis est, vel accidentalis: de mollitie, quæ mollities de nimia fit humiditate dominante, & lubricum faciente, aut de albuginei paruitate. Largitas pupillæ siue naturalis, siue accidentalis, semper est mala, quia spiritum spargit. Sed angustia, si propter rem de qua facta est stricta, naturalis est, bona est, quia spiritum coadunat: accidentalis tamen molesta est, non ideo, quia angustia, sed propter causam de qua facta est stricta: maxime si fuerit propter albuginei paruitatem. Duplex. n. malum est: vnum, quia crystallinus est discooperatus ad lumen: aliud, quia ex paruitate albuginei desiccatur. Mutatio pupillæ de loco, vel naturalis est, vel accidentalis. Accidentalisis consideret. Panniculi qui sunt iuxta pupillam contumescunt, vulnerantur, & consolidantur. Hæc tamen mutatio non multum est mala. Separatio iuncturæ, si sit in vuea, & non sit perforata, non multum nocet visui: quod si perforat, currit humor albugineus, & vueam tunicam coniungit aranæ. Unde quinque accidentia generat. Vnum, quod vuea crystallino propinquat, nec habet unde cooperiatur: atque spiritus visibilis de cerebro procedens, non coadunatur in pupilla, sed egreditur ab ea, & dispergitur.

De accidentibus albuginei humoris.

CAP. 4.

**D** Albugineus humor in quantitate & qualitate patitur: In quantitate, si augmentatur, unde visus obscuretur, vel minuatur: unde nequit crystallinum cooperire, in qualitate, liquore & colore: liquore si parum crassus fuerit, longinqua videre non sinit, & propinqua bene discernit. Si sit crassissimus omnino, visum occupat, & amputat, & cataracta dicitur: quæ vel in parte vna, vel in multis locis dispersita est, in vuea, vel in pupillæ medio, vel circa eam. Si sit in medio, omnia perforata videntur infirmo. Partem. n. quæ videre nequit, putat concauam esse. Si circa pupillam, multa in vna hora vuea non permittit videre, propter paruitatem pinæ visus. Si crassitudo dispersita sit, & particulariter sit diuisa, quæ videt putat esse quasi stricta: unde patiens cernit quasi muscas & similia, quod pueri & febricitantes plurimum patiuntur. Color si mutetur, omnia coloris istius esse putantur: utpote si fuerit plumbeus, omnia fumosa apparebunt & tenebrosa: sic & si fuerit alterius coloris, idem ipse color in visis omnibus apparebit: eis tamen ad cataractam præparati sunt oculi, de quorum stomacho fumus ad caput ascendit, & patientibus fluit de naribus rheuma.

De accidentibus visibilis spiritus.

CAP. 5.

Spiritus visibilis in qualitate & quantitate patitur: In qualitate, utpote si fuerit subtilis, unde bene discernit, ac res optime comprehendit: vel crassus, unde ad remota loca penetrat: & longinqua videt, vel paucus, ad remota se elongare non valens, sed solum propinqua cernens.

De accidentibus comeæ.

CAP. 6.

Panniculus corneæ, quo pupilla tegitur: si quo modo patitur, visui nocet: cuius nocumentum propter se, vel propter aliud fit. Propter se, tria morborum genera patitur: videlicet simplicem, com-

Septima Classis.

AAAAAAA ij positione

positionem, & separationem iuncturæ: Simplex, vt humiditas, & siccitas: humiditas visui nocet **B**  
 propter quantitatem: vt si fuerit multa, oia sicut fumus & nebula apparebunt: vel propter qualita-  
 tem: vt pote si rubea fuerit, omnia videri rubea facit, veluti qui patiuntur sebel cōtingit: si autem  
 citrina fuerit, citrina apparebunt omnia, sicut hieericis fit. Siccitas spasmus generat, vnde visui  
 nocet: si multa, multum: visus ergo quandoq; ex toto amputatur. Separatio iuncturæ, si fuerit p-  
 forata cornea, duobus modis visui nocet: vno modo propter putredinem in illo vulnere cōgre-  
 gatam: secundo, quia crySTALLINUS secūdo lumini fit vicinus. Passio corneæ, quæ propter aliud fit,  
 vel propter coniunctiuam, vel propter palpebram est. Propter coniunctiuam, si vngula nascat  
 in ea, vel fiat apostema corneam operiens: Sed passio corneæ & coniunctiuæ & aliarum partium  
 oculorum non nocet visui, nisi accidentaliter.

*De accidentibus motus voluntarij oculorum.*

CAP. 7.

Passio vero motus voluntarij oculorum est triplex. Vel enim amputat, & mollities vocatur:  
 vel minuitur, & tremor & titillatio dicitur: vel propter lacertos, cum non vt oportet, mouentur,  
 & spasmus nūcupatur. Quorum triū vnumquodq; fit, aut propter cerebrum, aut ppter nervos,  
 aut propter lacertos, Sed diuersitas mollitiei ac spasmī lacertorum oculis mouentiū est secundū  
 diuersitatē motionis eorū. Quod quō videat, vel vnde pcedat, in fine sexti cap. planius dicitur. **F**

*De diuisione morborum oculorum in apparentes & occultos, Et primo de apparentibus.*

CAP. 8.

Morbi oculorum vel sensui apparent, & facillime cognoscuntur: vel latent, & eorum notitia  
 est obscura, quorum significationes intellectuāli inuestigatione cōprehenduntur. Incipiendum  
 igitur à morbis sensui apparentibus, & ostendendum in quo loco oculorū appareant, & nascantur.  
 Morbi ergo qui sensui apparent, vel sunt in coniunctiua, vel palpebra, vel in angulo oculo-  
 rum, vel in cornea, vel in vnea, vel inter vneam & crySTALLINUM. In coniunctiua septē sunt, videli-  
 cet petia, vngula, ophthalmia, tumor, duritia, & cetera. Petia est sanguis fluēs de aliqua arteria,  
 vel vena incisa, quam patitur ex icū. Vngula est superfluitas nervosa aut carnosa, extendens  
 se ab angulo ad pupillam, & prohibens visum. Ophthalmia triplex est, quæ visum turbat, cuius  
 causa vel exterior est, sicut fumus, sol, puluis, & similia: vel interior, sicut humores ad coniuncti-  
 uam fluentes. Sed prima ophthalmia mala non est. causa. n. q̄primū ablata, morbus amputat.  
 Secunda vero, postq̄ causa amputatur, habet & signa quæ habent cetera membra, cum patiūtur  
 apostema: quæ sunt, tumor, inflāmatio, durities, lachrymæ, rubor, plenitudo venarū oculi. Tertia  
 ceteris est fortior, quia & alias habet significationes. Acumen. n. palpebræ inuertatur extrinsecus:  
 eiusq; motio vix fit, & albugineus ascendit sup nigredinē. Tumor est quadruplex: Vnus **G**  
 fit ex crassa ventositate: Secundus, ex phlegmatico humore non crasso: Tertius, ex phlegmate  
 crasso. Quartus, ex melancholia, qui dicitur scleros. Qui omnes sic adinuicem discernunt. Primus  
 euenit subito, sicut videmus seniores in ætate pati propter muscarum morsus. Secundus & ter-  
 tius paulatim fiunt, sine magno dolore & mollitie, minori in secundo q̄ in tertio: quorū color est  
 sicut color totius corporis. Quartus vtplurimum fit in angulis oculorū, & aliq̄ dilatatur & ascē-  
 dit ad supercilia durus, multum habens dolorē. Eius color plūbeus est, qui multoties sequitur va-  
 rias & diurnas ophthalmias, & maxime quæ mulieribus contingunt. Duritia nascit in oculo  
 toto, nascit & in palpebris, quæ motum grauē facit cum dolore & rubore: nec patiens valet oculo-  
 los aperire cum à somno surrexerit, attamen sunt lachrymæ falsæ & nitosæ. Dolor & rubor in  
 toto corpore palpebris fiunt ex humiditatibus falsis aut acutis: si coniunctiua est plena crassi san-  
 guinis, quæ cum inflatur, rubei fit coloris. est & proflua, quæ dolorē & tumōrem facit.

*De passionibus palpebrarum & angulorum suorum.*

CAP. 9.

Passiones palpebræ quedam sunt communes morbis totius corporis, sicut verrucæ, scrofulæ,  
 & similia. Nascunturq; vel extrinsecus vel intrinsecus. Extrinsecus, sicut est crassities, quæ est  
 quasi pinguedo viscosa relata nervis & panniculis. Nasciturq; in palpebra superiori intrinsecus, **H**  
 scabies, grando, petrōsitas, & viscolitas. Scabies quatuor modis est, vna dicitur pforophthalmia,  
 alia trachoma, tertia sycosis, quarta telosis: prima, secunda leuior est: quæ magis aspera, dolorē &  
 grauitatem facit: vtraq; tamen in oculis humiditatē generat: tertia dura est & asperior, quia palpe-  
 bræ interioris quasi scissura est: quarta ceteris deterior est & durior ad sanandum. Grando est  
 tumor crassus in interioribus coagulatus, vt quasi grando videatur. Inuiscatio est quedam visco-  
 sitas palpebram cum pupilla iungens siue in eius albedine, siue in eius nigredine: vel vtraq; pal-  
 pebras simul iungens, qualis fit propter vulnera in oculis. Item notamentum palpebræ triplex  
 est: Vnum, erectio palpebræ superioris, ne oculi albedo possit cooperiri: quod aut est natura-  
 liter, aut cum palpebræ tortura mala fit: Aliud est, palpebræ breuitas: Tertium est, palpebræ in-  
 uersio ad partem inferiorem, quando nascitur, aut propter aliquod vulnus, vel propter carnem  
 superfluam in carnibus natam. Rasura & vulnus nascuntur in eis sicut & in corpore toto in ex-  
 tremitate palpebræ. Pili superflui ad interiora conuersi nocent: Et pili aliquando à palpebris ca-  
 dunt: Nascuntur ibi pediculi & hordeoli. Pili superflui in interioribus palpebræ nascuntur, qui  
 pungunt & ad oculos humorem adducunt: Pili cadunt aut propter humorem ad eos fluentem,  
 aut propter alopeciam: & aliquando cum duritia, crassitie palpebræ, & rubore. Hordeolus est  
 apostema

**A** apostema nascens in extremitate palpebræ. *Ægilops* est vlcus inter oculos & nares: quod si fuerit neglectum, fiet ex eo fistula putrefaciens os, & quandoq; putredo fluit per foramen ad nares: aliquando ad palpebram, eiusq; chartilaginē putrefacit: & si palpebra digito tacta fuerit, putredo ab ea effluit. Grando & lachrymę noxię sunt oculis. Lachrymę fiunt vel apoffemate in foramine inter oculos & nares existente: qui hoc habent semper lachrymas patiunt: vel fiunt lachrymę ex conamine medicorum acutas medicinas in scabie ponentium.

*De passionibus corneę.*

CAP. 10.

**O** Passio in cornea nascens, vel propter totum corpus causatur: in qua tñ infirmus magnum dolorē sentit in neruo, & patit extensionem in panniculis oculorū, qui panniculi ruborem & extensionem sentiunt ascēdere: & maxime, si ambulat, aut mouet, capitis dolorē patitur, & ab oculis subtiles & acuti humores fluūt: neq; potest acuta collyria sustinere, neq; valent oculis ipsa. Passio corneę ppria est vulnus, macula, obscuritas, sanies, & talia multa, septē nominibus dicta: quarū quatuor intrinsecus, tres vero sunt superficiētenus. Intrinsecus hęc sunt: Prima est vulnus, cuius color est quasi fumus, quandā partē nigredinis opiens: Secunda, vulnus plus primo concauum, sed tñ albidius: Tertia, vulnus partem albedinis & nigredinis operiens: **B** pars tñ qua tegitur albedo, rubei coloris est: quę vero super nigredinem stat, alba est: Quarta est vulnus quoddam in modum faculę putrefactum. Passiones vero exteriores hęc sunt: Prima, est quoddam vulnus concauum & angustū: Secūda, est vulnus concauū, sed largius: Tertia, vulnus plus cæteris putrefactum: hoc obliuioni tradito, oculorum panniculi putrescent. Quare autē oēs corneę passiones aliqñ curabiles, aliquando incurabiles sint, causa duplex est: aut propter diuersitatem vulnerum, aut ppter diuersitatem materierum in vulnere existentium, & cornea de multis corticibus cōposita est, vno super alium locato. Aliquando vulnus in primo, aliqñ in secundo, nonnunquā in tertio cortice nascitur, propter materiam quę in quantitate multa est, aut pauca: aliqñ alba, aliqñ nigra, modo subtilis, modo crassa, calida sōla, vel acuta, vel nitrosa, vel dulcis. Quod post tertium corticē est, molestius est, q̄ quod post secundū: & post secundū, q̄ post primū, salubrius quod fit in superficie: deterius quod est post oēs cortices. Materia si fuerit multa calida, patiens magnum in oculo sentit dolorem: Multitudo enim materie facit extensionem & calidū dolorem. Item salubrius est quod non est in loco pupillę, deterius quod in loco pupillę: quia si scindatur vulnus, non sumus securi, quin per vueam pupilla egrediatur, & fluat humiditas oculorum. Quod si vulnus super pupillam sit, vulnere sanato visus offenditur.

**C** *De egressione vueę, & passionibus eius.*

CAP. 11.

**E**gressio vueę quatuor modis fit. Aliquando enim egreditur parum, vt videntes pustulam esse putēt. sed si discrete inspicatur vuea sani oculi, & vuea infirmi oculi: & si earum colores sint dissimiles, scias pupillam egredi: si vero similes, apostema ibi ortum esse. Aliquando plus exit: & tunc satis apparet eam esse egressam. Tertius modus est, cum tantum egreditur vt palpebrę minus preualeant, & pili palpebram pungentes iungendo dolorem inferant: & hunc modū melon dicunt. Quartus modus, gomphos gręcę, latine dicitur clauus: quia egrediens pelliculas vueę superficiētenus operit: vnde eius forma fit quasi clauus. Passiones vueę sunt, dilatatio, aut cōstrictio. Dilatatio autem fit quatuor modis, aut ex nulla causa patenti, vel propter percussione, vel propter apostema, vel propter aliam passionem.

*De suffusione, seu cataracta.*

CAP. 12.

**I**nter vueam & crystallinum humorem aqua nascitur coagulata, prohibēs spiritum visibilem a pupilla exire: quę passio si est incipiens, obscura est: perfecta vero, facillime cognoscitur. Sed qui ad hanc venturi sunt passionem, eis ante oculos cimices volāt: quibusdam autem quasi flammę apparent: incidentibus autem visus amputatur, & color pupillę amputatur. Huius aque color est diuersus: quędam enim aerī, quędam vitro assimilatur, alia est quasi album habens colorem, alia quasi cœli colorem, alia quasi viridem, alia quasi venetum, vnde antiqui cataractas, veneticos oculos appellauerunt: sed differētia est, quia venetici oculi duobus modis fiunt, vel propter aquam, si nimium fuerit coagulata: vel propter siccitatem, quam patitur crystallinus. Species aquę, quę aerī assimilatur, facile potest curari: licet eius accidentia sint, quę supra diximus. Secūda vero species quandoq; curabilis est, quandoq; non: quod sic dignoscitur: Si vno oculo clauso pupilla alterius dilatatur, possibile est sanari: sin autem, minime. causa, quia neruus concauus quo visibilis spiritus ad pupillam ducitur, oppilatus est. Hęc cataracta ex passione stomachi procedit, vel cerebri: sed sic discernitur: Si apparitio in vno oculo fuerit, vel in vtroq; sed diuerse, cataracta ex cerebro esse intelligitur: si in vtroq; æqualiter, stomachi esse cognoscit. Item si modo plus, modo minus apparuerint, ita q̄ stomacho minus digerente maior fit. Item si patiens, de stomachi arsura, vel ardore murmurauerit. Item si ex picra exhibita, ista imaginatio decreuit: cum enim non fuerit huius mali cataracta, picra videtur nihil esse proficua. Si fuerit propter cerebrum, plurima ex phrenetica nascitur passione: quia phrenesis est apostema calidū nascens in cerebri prora: fitq; quasi fuligo, calore secundum humorem de quo nascitur, desiccante. & per venas circa cerebrum & oculos ad oculorum substantiam penetrante: talia enim appa-

Septima Classis.

AAAAAAA iij rere

781  
 rere facit. Sufficit de passionibus oculorum visui apparentibus. Oportet de his dicere quæ difficile intelliguntur, quia intrinsecus nascuntur. E

*De passionibus oculi natis intus, & occultis.*

CAP. 13.

Passiones intrinsecus nascentes, sunt mollities quæ dicitur paralytis: & desiccatio, quæ spasmus vocatur. Paralytis autem triplex est: vel enim motum amputat, vel visum, vel utrunque. Sed visum amputato absque causa manifesta, vel etiam minorato notabiliter: propter nervi concaui passionem, vel propter visibilis spiritus paruitatem fit. Nervus patitur constrictionem, vel iuncturæ separationem, & tunc necessario visus corrumpitur: nec enim manifestatur, nisi rationabili investigatione comprehendatur. Verbi gratia, si visus absque manifesta causa, vel minuitur, vel auferitur: interrogetur patiens an gravitatem sentiat in prora capitis, aut circa frontem: quo id patiente, scias humores humidissimos ad concauum nervum fluxisse, eumque obstruxisse, vel apostema ibi generasse. Potest etiam aliter investigari, si vno oculo clauso pupilla alterius non dilatatur, nervum obstructum esse non dubitatur. Item patiens interrogetur si in capite fuerit percussus, vel propter casum aliquem vulneratus: quod si fuerit, nec pupilla exierit post, nec magis subito virtus conversa fuerit: scias nervum esse contractum. Si autem propinqua videatur, & non longinqua, & non parva: scias spiritum visibilem esse defectum. Quod si longinqua & minime propinqua viderit: & si meridie, vel pere vero non, sicut accidit senibus: scias causam esse crassitatis spiritus, vel suam commistionem cum turbidis humoribus. Hæc sunt accidentia in substantia oculorum latentia. Sed passiones oculorum in mobilibus locis nascentes, aut sunt propter cerebrum, aut propter nervos, aut propter lacertos. Si propter cerebrum, necessario in utroque oculo corrumpitur motus: si propter nervum, illa pars oculorum offenditur, quæ ab illo nervo regitur: quod si nervus non in toto patitur, sed in parte, motus lacerti, qui nervo illi pertinet, corrumpitur, nonnunquam passio non in nervo, sed in essentia lacerti nascitur.

*De musciculis qui movent oculos & palpebras, & de viis per quas fluunt humores ad oculos.* CAP. 14.

Lacerti autem oculorum sunt, ut diximus, duodecim: quorum quinque oculi ipsi moventur: tribus utriusque nervi fundamentum corroborat, & per eos oculi seorsum moventur: reliqui quatuor palpebras movent. Passio vero lacertorum est duplex, mollities & spasmus. Quod si lacerti motus oculorum, molles fiant: oculi suæ gravitatis causa descendunt inferius, & cum palpebris se infigunt. Si autem spasmanantur, versus oculos torquent: & sic cum nervi spasmanantur, in eadem parte qua ipsi patiuntur, oculi torquentur. Tres vero lacerti utriusque nervi fundamentum corroborantes, oculos superius eleuant, si spasmanantur, oculi non patiuntur, immo inde confortantur, si autem mollificantur, oculis nocent, quia extra egrediuntur. Oculis ergo absque vlla percussione existentibus, visusque permanente, scias nervos esse mollificatos: quod si fuerit ex percussione nervorum, fracturam esse cognoscas: si nervus qui palpebras sursum movet, mollificetur, palpebra deorsum cadet: si spasmanatur, non valet oculum claudere. Lacertis quibus interius moventur palpebræ mollificatis, oculi non clauduntur: si spasmanantur, palpebræ superius non eleuantur. Quod si lacerti in parte patiente non patiuntur, nec palpebræ in loco eius attinente patiuntur. Humores autem ad oculos fluunt, vel per venas supra craneum existentes, vel per venas sub craneo existentes. Si per venam supra craneum manauerint, frontis & temporum venæ crassæ sunt & extensæ: unde valet si incidantur, vel desiccatiua emplastra vel cataplasmata apponantur. Si autem hæc non appa- G

*PARTICULA quinta est de virtutibus medicinarum sanantium morbos oculorum. Cuius sunt capita sex.*

*De distinctione medicinarum oculorum penes sapes.*

CAP. I.

**Q**ui oculorum passionem volunt curare, eorum medicinas, & virtutes earum oportet cognoscere, quæ maxime saporibus ostenduntur. Sapor enim virtutes innuit. Unde sciendum quod quæ ad linguam veniunt, & nihil in eam faciunt, insipida vocantur. Insipida autem vel sunt simplicia, sicut aqua, vel composita: nulla tamen qualitate prævalente. Quod si aliqua prævaluerit, erit aliquantulum frigiditati attinens, sicut medicina quæ dicitur obstructuens, quæ duobus modis est: aut terrestris & sicca, sicut hæmatites, & tutia, & cadmia, & his similia: vel viscosa, ut oui albugo, oleum omphacinum. Quibus aer dominatur, linguam pati faciunt, vel cum delectatione, vel cum nocimento. Quæ delectationem inferunt, necessario patet quod quibus ea faciunt, eis similia sunt. Linguam ergo delectantia, humanæ complexionis sunt similia. Humana autem complexio, temperate calida est & humida: Hinc ergo & omnia linguam delectantia, & humana corpora, sicut aqua tepida, delectant. Delectationem ergo facientibus si aqua dominetur, dulcia sunt: si aer, vinctuosus erunt. Ideoque omne nutrimentum vel dulce, vel vinctuosum, vel compositum ex utroque. Quibus vero præter istos sapor alius dominatur, non nutriunt, sed sunt propter medicinam. Quæ vero nocent, faciunt linguæ punctiorem: quæ punctio species est separationis iuncturæ. Separatio enim iuncturæ aut nimia constrictione fit, aut incisione. Quæ incisionem faciunt, calida sunt: quæ nimiam constrictionem, frigida sunt. Item linguam separantia, aut multum, aut parum separant. Multum separantia, crassa sunt, terrestris, dura, & amara. Quæ non multum separant, falsa vocantur. Quæ vero subtilia & ignea, dicuntur acuta. Quæ autem con- H

**A** stringunt, vel sunt crassa, terrestria, & aquosa. Terrestria, & crassa, multum cōstri-  
ctiua & pontica sunt. Quæ vero minus cōstrictiua sunt, & styptica, subtilia dicuntur acetosa.

*De speciebus saporum, & impressionibus eas in lingua faciunt.*

CAP. 2.

Sapores autem sunt isti, dulcis, vinctuosus, amarus, salus, acutus, ponticus, stypticus, acetosus, Ponticus coadunat linguam & premit, non solum superficiē tenus: verum etiam intrinsecus, vnde obstruit & asperat: Stypticus similiter: Sed salus lauat & mundificat. Amarus magis salo mundificat, exasperat, & excoīat. Acutus vero mordet, pungit, & calefacit. Acetosus vero sine calefactione. Dulcis humectat & lenit asperitatem linguæ, & delectationem tribuit: Vinctuosus similiter, sed debilius. Sapidus de genere dulcedinis aquositate non habet sibi dominantem. Et in sapido dulcedo tantilla sentitur: Vnde fructus à terra sublimes sunt dulces, & propinqui sapido: quia humiditas eorū vicina est humiditati sapidi. Ponticus ergo terrestris est & frigidus: Acetosus, aquosus: Amarus, terrestris, calidus, & igneus: Dulcis, calidus & terrestris: Vinctuosus, aeris. Ponticum quoque pororum scimus coadunatiuum, cōstrictiuum, in crassatiuum, refrigeratiuum, & desiccatiuum. Acetosus incidit, subtiliat, aperit, mundificat, repcutit, dissoluit, refrigerat. Amarus mundificat, lauat, attenuat, & calefacit. Salus coadunat, obstruit, desiccit, non multū calefacit. Dulcis mollificat, maturat, & moderate calefacit. Vinctuosus humectat, & mollit sine manifesta delectatione. Et sciendum quod ponticus & acetosus sunt in infrigidatione æquales: sed ponticus, terrestris: acetosus, aquosus est: quod & sensu patet & intellectu. Videmus enim in initio fructus ponticos esse suæ arbori similes, sicut oliuam, vnam, coctana, granata, & similia: quorum quidem quanto sunt pluris temporis, humefiunt: & cum sua humiditate & ponticitate acetositatem recipiunt: deinde sapor paulatim mutatur, quousque dulcis fiat. Sed nonnulli ad dulce dinem veniunt, nulla mediante acetositate. Sed maturatio fructuum fit calore, quæ duobus est modis: Vna naturaliter fit in fructuum essentia ex proprio ipsorum calore: alia ex calore solis. Item sensui patet, quod videmus ponticum linguam constringere & desiccare, quod est eminentis frigiditatis actio. Palam igitur est ponticum frigidæ complexionis esse. Item acetosum subtile est, etiam penetrabile: cuius causa est calor in eo ebulliens. Vnde patet ponticum crassum esse & terrestre: acetosum vero, subtile, & aquosum: quod sic certificat. Inuenimus fructus in initio ponticos esse & frigidos, quorum ponticitatis minoratio, aut est propter solis calorem, aut propter humiditatem, aut propter vtrunque. Si propter solis calorem, maturati dulcorantur, sicut castanæ: Si autem propter humiditatem crassam, fiunt fructus pontici. Si autem propter humiditatem aquosam & quasi aeream mutantur, fiunt acetosi. Si causa caloris & aquosæ humiditatis mutatur, dulces fiunt. Si vero humiditas aerea fuerit, fiunt vinctuosi. Item dulcia & amara sunt calida: sed dulcia sunt in caliditate & humiditate temperata: sic vinctuosa: vnde vtraque naturæ humanæ conueniunt, quæ in humiditate & calore temperata sunt. Amara vero sunt calidiora dulcibus, & sicciora: quod ar-  
bitratione probatur. Omnis liquor, si naturali vel extraneo calore coquatur, in primis dulcorat: sed augmentato calore fit amari saporis: sicut mel cum inueteratur, & etiam super prunas exco-  
quitur. Idcirco dulcia & amara mundificant & lauant: Sed dulcia, cum moderamine & delectatione: Amara vero, non moderate, quia & iuncturam separant: Acuta, & salsa, calida & sicca sunt: Acuta tamen calidiora & sicciora quasi ignea: vnde incendunt & elidunt: ideoque exterius posita mundificant, & superfluam carnem in vulneribus natam corrodunt. Salsa vero potui data crassos humores de pectore & capite educunt, epilepsiæ repugnāt: neque enim velociter vt acuta penetrāt, neque in eis est tanta crassitudo, vt diu morentur ingredi, sicut pontica. Salsa vero terrestria & calida sunt, sed minus, quam amara. Et hac ratione sapes inuestigantur.

*De virtutibus medicinarum primis, secundis, & tertijs, & suis effectibus.*

CAP. 3.

**D** Virtus autem medicinæ diuersa intelligitur. Est enim prima, secunda, tertia. Prima quidem quadruplex est, calida, frigida, humida, & sicca: quarum vnaquæque quatuor gradus habet, & vnicuique graduum est initium, medium, atque finis. Quæ igitur primo gradu est, corpus immutat à suo temperamento, sed hæc mutatio sensu non apparet. Quæ autem in secundo, corpus à temperamento mutat, sed non multum apparet. In tertio gradu consistens, manifeste mutat, sed non corrumpit. Quæ vero in quarto gradu est, mutat & corrumpit: sed calida cū intentione destruit, frigida cū dormitatione. quæ vero in quarto gradu sicca sunt, necessario separant iuncturas. Hæc primam habent virtutem. Secundam virtutem habentia, vocantur, maturatiua, mollitiua, obstruētia, aperitiua, mundificatiua, in crassatiua, incisiua, incensiuua, putrefactiua, carnis depascitiua, carnis generatiua, solidatiua, doloris mitigatiua. Maturatiua & mollitiua calida sunt. Maturatiua est necesse est vt tantum habeant calorem, quantum membro curando necessarium sit, ne minuant vel augmentent suam naturalem humiditatem. Mollitiua calidiora & humidiora esse oportet: quia membra mollitiuis egentia duritiem habent, cuius causa est humor crassus frigidus & viscosus: vnde calida necessaria sunt, quæ crassitatem & coagulationem illius chymi dissoluāt. Oportet ergo ne ille calor sit nimius, ne illius chymi subtilitate resoluta, quod crassum est, indurescat, atque putrescat. Item necesse est vt calor eius sit in fine primi gradus, sicut bellium, sigia, id est styrax liquida, galbanum, ammoniacum: tum cū medulla vitulina, caprina, bouina, et similia. Maturatiua, si sint

si sint calida & humida, obstructionem tamen quandam oportet ea habere, qua pori claudantur: **E** quia illis obseratis calor interior adunatur & corroboratur: vñ & digestiua & cetera actiones naturales vigent, sicut facit oleum cum aqua calida, farina frumenti cum aqua, mica panis, seu porcimum, vel camelinum, pix, resina, gummi cylicellum, cera cum oleo, thus, & similia. Hæc ergo obstructionem faciunt, sed non tantam, vt dissolutioni repugnet. Si igitur molliuua huiusmodi esse oportet, induratiua necessario erunt frigida, sicut portulaca, psyllium, lens, aqua, solanum, & similia. Obstruentia adeo poros obliant, vt facile aperiri non possint: vnde necesse est ea esse terrestria, viscosa, nullam punctiōnem facientia: quæ si pungunt, membra ferre non possunt, & attenuant, poriq; aperiuntur: & sic oportet ea esse absq; calore nimio & frigore. Aperitiua dicuntur esse contraria, vt crassam materiam attenuent: quæ virtus in amaris & nitrosi inuenitur, sicut sunt iris, amygdala amara, nitrum, orobus, lupinus, dictamus. Sed aperitiua, quæ stypticitatem & pōticitatem habent, extra posita non aperiunt: sed potata viscerum aperiunt obstructionem. Mundificatiua sunt necessario quasi aperitiua, tamen debiliora, vt lauent & mundificent, vt viola, fabæ, dulces amygdalæ, & similia. Medicina corpus mundificans temperate calefacit, nec desiccatur, nec crassitatem habet, sicut chamæmelum, malua, sambucelæon, radix elenij, & similia. Incrassatiua est quasi obstruens, constrictiua oris venarum crassa est & frigida, styptica, omni carens resolutione. Incensiuua multum calida est, sicut allium, cepa, fel tauri, & similia. Putrefactiua subtilissima est, vastans primo superficiem. Carnis minutiua, est quasi putrefactiua, debilior tamen. Cicatrizatiua est sicca & styptica, sed incisiua, aliquando carnem generat, si modice vulneribus apponitur. Attractiua dicitur naturaliter & accidentaliter: naturaliter, cuius attractio est cum calore, & subtilitate, sicut sagapenum: accidentaliter, cui propter putredinem virtus innascitur, sicut fermento. Doloris mitigatiua debet habere calorem similem calori corporis. Huiusmodi secundam habent virtutem. Tertia habent virtutem, quæ lapidem frangunt, pectus & pulmonem ad screandum iuuant, lac & sperma generant, vrinam & menstrua prouocant. Medicina attenuas & incidens nimietate caloris lapidem frangit, vt radix capparis, radix calamenthi, vterq; elleborus, acetum scilliticum. Si enim multum habent calorem, lapidem frangere videntur: Si nimium calorem non habuerint, & cum aliquo humido accipiuntur, ad screandum vtiliora fiunt: Sed si aliquantulum sint calidiora, & tamen in statu temperamenti permaneant, siccitatemq; non habeant, lac & sperma generant: Si autem multo plus calidiora fiant, sed nō sicciora in vltimitate, menstrua prouocant, vt acorus, petroselinum, sefeli, & similia, quæ sunt calida, nec nimis sicca.

*De diuisione medicinarum symptarum à plantis, & metallis, & animalibus, exemplisq; earum.*

CAP. 4.

Medicinam oculorum scire volentem, virtutes medicinarum suarum oportet prius cognoscere. Sciendum itaq; qd oculorum medicatiua quedam de nascentibus terræ, quedam de metallis, quedam de animalibus sunt. De nascentibus est, vt gummi, alfa, sagapenum, euphorbium, myrrha, opium, thus, tragacanthum, galbanum, sarcocolla, oculi lyciorum, ammoniacum, aut hypocysthis, acacia, marathrum, scœnugræcum, rosæ, glaucium, aloes, amygdalæ, vel sicut galla, aut flos rosæ & frondes, aut folium, aut lignum, vt calia, & cinnamomum: vel vt cortex thuris, vel mandragoræ, vel spicæ nardi. De metallis sicut hæmatites, sal ammoniacum, flos æris, ferrugo, arsenicum, cadmia, nitrum, chalcantem, plumbum, antimonium, ferrum, ferrugo. De animalibus aliquando sunt humores, sicut fel, lac, albumen oui, & vrina: aliquando membra eorū, vt cornua, castoreum: quarum omnium virtutes singulariter ostendam.

*De prædictis medicinis & earum effectibus specialiter.*

CAP. 5.

Alfa cæteris gummis calidior est, incendit & dissoluit. Sagapenum calidum est & subtile: mundificat & attenuat maculas oculorum: valet quoq; suffusioni & obscuritati, quæ fit ex turbiditate. Euphorbium subtile incensiuum est. Myrrha calida & sicca: pustulas oculorum absq; dolore mundificat. Thus calidum in secundo gradu, sicum in primo. Gummi arabicum frigidum est & sicum: obstruit. Tragacanthum similiter. Sarcocolla desiccatur, & consolidatur sine nocimento oculi. Lycium temperatum est in calore, vnde mundificat & attenuat crassitudinem super pupillam nascentem. Ammoniacum apostemata oculorum mundificat & dissoluit. Rosa refrigerat: Glaciū similiter. Succus hypocysthidis confortat et refrigerat: Acacia similiter. Mandragora refrigerat, dolorem placat, quia dormitionem prouocat. Marathrum valet cataractæ, maculas mundificat. Malum coctanum oppilat & refrigerat. Galla repugnat humoribus ad oculos fluentibus, & membra confortat. Crocus maturat. Balauftia refrigerat, repugnat, desiccatur, & confortat. Spica dissoluit & attenuat. Cinnamomum calefacit, maturat, atq; desiccatur, & confortat. Hæmatites desiccatur, & valet asperitati palpebrarum, carnem superfluam manducat. Sal mundificatur, & desiccatur: Similiter sal ammoniacum. Arsenicum rodit & incendit, carnem dissoluit & minuit. Cadmia desiccatur atq; constringit & mundificatur: quæ incensa & lota, superiora agit sine punctiōne: adiuuat et oculorum vulnera, maxime si humida, quia desiccatur ea. Plumbum desiccatur, Antimonium desiccatur, & constringit, & calefacit. Æs vltum vulnera consolidat. Cerusa desiccatur & infrigidatur. Flos æris desiccatur, constringit, & calefacit. Tutia desiccatur & infrigidatur sine dolore, maxime si lota est: valet et vulneribus,

**A** vulneribus, pustulis, & lachrymis oculorum. Ferrugo desiccet & constringit: valet quoque contra pustulas spinosas. Ferrugo carnem minuit & attenuat. Sciendum est, quod omne fel est siccum et attenuatum, quod mistum oculi medicinis visum acuit. Albumen oui confortat & oppilat. Lac lauat & mundificat. Castoreum scindit atque maturat.

De nouem potentij medicinarum oculorum, et suis effectibus.

CAP. 6.

Hæc est diuersitas specierum medicinarum oculis pertinentium. Oppilatiua, Colatiua, Mundificatiua, Aperitiua, Putrefactiua, Constrictiua, Contractiua, Maturatiua, Dormitiua. Oppilatiua duobus modis est, terrestris & sicca, vel humida & viscosa: Terrestris desiccet humores calidos & subtiles ad oculos fluentes, maxime si ibi sint vulnera, quibus oportet adhiberi mundato capite, prout necesse est, & toto corpore fluxuque humorum cessante. hæc enim medicina leuiter & subtiliter mediocriter desiccet humores, qui in oculorum venis latitant, & ad oculorum panniculos prohibet penetrare: transactoque humorum cursu, causaque fluxionis eorum præterita, hæc medicina non amplius debet dari, quam ne dolor oculorum augmentetur, quia panniculi oculorum nimia humorum multitudine extenduntur, unde & quandoque finduntur. huius tamen medicinarum posteritas non in paucis declaratur tempore, quoniam aliquando operatur, & si ratio non exposulat, scilicet vulneribus in oculis apparatus, vel corrosione in cornea existente, vel vicia egrediente: acutis tamen humoribus ad eos fluentibus, non audemus desiccatiua ponere. stypticis enim illic positis humores fluere prohibentur, unde dolor augmentatur. quod si medicina apponatur, materia ad oculos fluentis acumen augmentatur. Mollitiua vero seu dissolutiua seu maturatiua, si dentur, humores quidem maturantur: sed tamen in vulneribus caro non generatur, neque vulnus sanatur. Acetosis frigidis applicatis, punctura, & morsura, & tumor in oculis generantur. Nulla igitur medicina conuenit huic passioni, nisi quæ inter calidum & frigidum temperata est, vel temperamento vicina, quod facit tutia lota, cadmia vsta & lota, similiter cerusa lota. Alia autem medicina oppilatiua, scilicet humida, viscosa, quam diximus, valet in hoc loco modis duobus: vno, quia non pungit, sed dolorem mitigat: alio, quia ledit asperitatem ex humorum fluxu factam: vulnera enim lauat, unde dolor mitigatur, quia crassi humores acuti mundificantur. Sed oculorum medicina sepiissime metallina est: quia vero oculi sensum habent acutum, cum metallina, viscosa & humida misceantur, ne asperitatem faciant, sicut albumen oui, foenugracum, lac, gummi arabicum, tragachantum, & similia. Medicina aperitiua dissolutiua, necesse est, vt sit acuta, quam non expedit ponere in pustulis corneæ, nisi res maturatiua propter sui duritiem non valeat. Similiter cum apostema tunicarum panniculorum & pellicularum, maturatiuis non curatur, acuta imponatur: quibus tamen maturatiua misceantur, sicut assa, sagapenum, euphorbium, cinnamonum, amomum, calia, assarum, achorus, folium, spica. Mundificatiuarum & Colatiuarum, quædam mundificant, & colant modicum: & valent contra paruas pustulas & vulnera: sicut cadmia, thus, cornu ceruinum, & caprinum, & vt dicit Galenus, antimonium. Quædam vero nimium mundificant, quæ valent ad vngulas, scabies palpebrarum, pruritus, & crassas pustulas: vt ærugo, tragacanthum, sal ammoniacum: quæ omnia pungunt: sed cum lauantur, eorum punctio minoratur. Putrefactiua valent vetusta scabiei & asperitati: vngulam vetustam purgant: & pruriginem, si longi temporis est, curant: vt arsenicum, flos æris, & similia. Constrictiua medicina est temperata actionis est, & optime prohibet humorem fluentem, pustulas & vulnera, vt rosa, folium, crocus, glaucium. thus fortiter stringit & fluxum humorum amputat. Contractiua magnum generat dolorem, quæ etiam valet commista cum medicina visum acuate, quia oculos coadunat. & est optima contra asperitatem palpebrarum, sicut est balaustia, cortex thuris, ferrugo, flos æris, succus hypocythidis, succus viciae agrestis, acacia, glaucium. Hæc enim lauant & leniunt asperitatem. Maturatiua conuenit apostematibus oculorum & doloribus propter humores clausos in interioribus corneæ: sicut myrrha, crocus, castorium, foenugracum, lycium, far cocolla, mellicratum, & similia. Soporifera dolorem magnum patientibus valent: tunc. scilicet cum doloris magnitudine perire videntur. Caute tamen adhibeantur, quia visum minuunt, & nonnunquam amputant. Idcirco non sæpe apponantur, vel appositis calefactiua misceantur. Talia sunt opium, mandragora, & similia.

PARTICULA sexta de apostematibus, et doloribus, et ipsorum curis in generali. postea de ipsis ut insunt oculis, petia, pruritu, carbone, et pilis, vulneribus, fissuris, pustulis corneæ, panno, scabie, nyctalope, suffusionibus, oculorum exitu, et collyrijs multis contra morbos oculi. Cuius sunt capita duodecim.

De apostematibus et causis ipsorum in generali.

CAP. I.

**M**aximo studio curationes passionum, quas quarta particula scripsimus, necesse est ostendere. Ac primo de ophthalmia, quoniam quod proposuimus, tractabimus. Sed quia ophthalmia de genere est apostematum magnorum, quæ faciunt dolorem, decet nos de apostematibus generaliter tractare, deinde ad ea, quæ in oculis fiunt, peruenire. Diximus secundo, quod causa omnium apostematum sunt humores ad membra fluentes, cuius causa vel interior est vel exterior:

rior: Interior, vt superabundantia materiae: Exterior, vt percussio, casus, fractura, vulnus, & similia. Præterea membri præparatio ad recipienda superflua quatuor modis est, aut propter membri defectionem, aut raritatem, vtiq; largitatem ad membra tendentem, aut propter suæ virtutis attractionem, fortitudinem, vel sui locationem naturalem. Defectio membri aut naturalis est, aut accidentalis: naturalis, vt cutis quam constituit natura defectiuam, vt superflua ab interioribus ad exteriora, à nobilibus ad ignobilia expulsa, facilius suscipere possit: accidentalis, vt ex infirmitate præterita. Raritas membri, vt teneritas maxillarum & inguinum. Attractiuæ membri fortitudo fit in membris fortibus propter nimium calorem, qui calor aut naturalis est, aut accidentalis. Propter situalem positionem, sicut si inferius locatū fuerit, humores enim ad corporis inferiora maxime descendunt. Sed materia, quæ defluit, aut est humor, aut est ventositas: Si humor, aut sanguineus, aut aquosus, aut phlegmaticus, aut melancholicus: Ventositas autem, cum non sit subtilis, non generat tumorem. Sanguis autem si temperati caloris est, phlegmonem generat: si calidior & subtilior, erysipelas generat: sed calidissimus sacrum ignem facit, & variolas. Aquosus tumor est qui hydropis dicitur, phlegmaticus: si fuerit subtilis, tumorem: si crassus, apostema generat, quod interius est quasi pingue leuimum. Melancholicus autem cancrum generat. Ventositas aut, si fuerit, tumet. Hæc est diuersitas apostematum, quæ diuersa exigunt medicamina. E  
F

## De curis apostematum.

CAP. 2.

Apostemata ergo, quæ fiunt ex sanguine calidissimo, si eorum causa extrinseca fuerit, nec corporis extiterit plenitudo, medicamine dissolutiuo & percussiuo curetur: excarpellatio quoq; vel incisio adhibebitur opportune. Quæ si causa sit intrinseca, ab initio non dentur mollitiua vel dissolutiua, cum plus quam necesse est dissolutiua à locis remotis ad apostema attrahant. Sed neq; repugnantia audeamus apponere, ne materia ad membra principalia conuertatur. In initio ergo curationis phlebotomia corpus purgetur: deinde apponantur repugnantia & desiccatiua, temperiem facientia, vt sua siccitate resistent humoribus, ne ad tumoris perueniant locum, & temperiæ complexionis confortent, & locum, vt superfluum materiam deuincant. Sciendum quoq; omnia apostemata quatuor tempora habere, initium, augmentum, statum, & declinationem. In initio ergo conuenit repugnantia opponi calori: Repugnantia, tenui materia dissoluta in parte, & crassa remanente, mollitiua & dissolutiua ponuntur. nonnunquam in augmento, magno dolore existente, stypticam medicinam & refrigeratiuam ponimus: nimio dolore coacti soporiferam adhibemus. Medicina sanguinolenti apostematis, id est erysipelatis, quæ cum nimio est dolore & calore, si causa eius fuerit extrinseca ab initio mollitiua & dissolutiua sit: Si autem intrinseca fuerit, primo detur choleram rubeam pharvacum purgans, deinde si opportunum est, phlebotomemur, postea medicina infrigidans & humectans apponatur: calore transactio dissolutiua aptetur. Apostema, cuius materia fuerit sanguis crassus, si cum vulnere, punctione, et putredine sit, in initio phlebotomia ei subuenias: deinde vulnera medicina corrosiua & mundificatiua curantur: Sed tamen considera apostematis magnitudinem ex calore: quia si magnum fuerit, repugnantia pones: si calidissimum, fortem caue medicinam. Aquosum apostema vel solutone, vel incisione curetur. Prima autem species phlegmatis, quæ est, vt mel, curatur constrictiuis vel confortatiuis & solidatiuis, sicut est vinum mistum cum lycio & nitro. oportet autem à leuioribus incipere, & sic ad fortiora procedere. Quod si fuerit inueteratum apostema, cum incisua & dissolutiua: & superius ligentur fortiter & inferius leuiter. Secundum genus phlegmatis taliter curatur, dissolutiuis, putrefactiuis & incisuiis. Tertium vero, putrefactiuis & incidentibus, dissolutiua vero non valent. Quartum genus stylo incensiuo curatur. Melancholicum apostema, i. cancer difficile curat, non incidat, incisio multis inconueniens est modis: Primo, quia syncopam generat, si locus multas venas habuerit: Secundo, quia membra principalia non patiuntur membrum ligari neq; sanguinem constringi nisi cum cauterio: & in loco aliquando nascitur, in quo non audeamus cauterium apponere. in huius igitur initio corpus ad temperamentum oportet reuocari, & ad bonum, cum phlebotomia, & pharmacia, & diæta, & similibus immutari. Apostema de ventositate factum dissolutiuo curatur. G  
H

## De causis &amp; cura doloris in generali.

CAP. 3.

Dolor duobus est modis, subita qualitatis immutatione, & iuncturæ separatione. Mutatio vel est de frigore vel de calore, vnde causam eius non oportet inuestigari. Separatio iuncturæ tribus modis fit, incisione, fractura, crepatura. Incisio vel extrinseca est cum gladio, vel intrinseca, vt cum acuta humorum qualitate. Fractura autem fit de exterioribus, sicut solidis & crassis corporibus ponderantibus: aut de interioribus, vt de apostematibus: De exterioribus, si sit lapsus, locum in quo scindit conculcat propter vtriusq; loci extremitatem, qui depressus necessario extenditur, iunctura, quæ separatur de interioribus taliter fit, augmentata materia concuities replet membrorum, doloremq; generat. Materia vero humorum est, vel ventositas vel acuta qualitas. Ideoq; sex sunt causæ doloris, chymus nimius, ventositas non habens exitum, magnum apostema vel durum, humorum acuitas, vel vulnerum siccitas, vel caliditas, vel frigiditas. Si dolor propter nimium chymum fuerit, ipso purgato cessabit: Si propter crassam ventositatem, cibo subtili & potu calidisq; fomentis

**A** fomentis & cataplasmatibus curatur: Si ex apostematibus, ipsorum curatio est dolorum amputatio: Si ab humorum qualitate processerit incelsiva, necesse est chymum purgari, siue in bonum mutari cum medicina doloris mitigatiua, quod si non sufficiat, soporifera imponamus, vt dolor mitigetur: *Q* si de frigidis crassis & viscosis humoribus processit, soporiferam caueamus, quia non est tantus dolor qui de his nascitur: Si crassa ventositas exitum non habes causa fuit doloris, res attenuatiua & dissolutiua adhibenda erit, vt ventositas dissoluatur, & humores desiccantur. Sic etiam de ceteris contraria contrarijs oppone.

*De causis & cura dolorum oculorum.*

CAP. 4.

Oculi vero patiuntur ex apostemate vel propter acutos humores ad ipsos fluentes, vel propter pellicularum suarum extensionem ab humorum plenitudine, aut inclusiōe crassorum humorum & viscosorum, vel crassae ventositatis in loco illo. Si sit propter acutos humores, pharmacia detur, materia deorsum ducatur, & oculi cum albumine oui lauentur. Purgato corpore & apostemate maturari incipiente, balneum diligenter aptetur. *Q* si dolor fuerit propter humores interius clausos, totum corpus maxime purgetur, deinde calefacientibus vtatur, & oculi cum decoctione foenugraeci lauentur: & ante purgationem totius corporis dissolutiua & calefactiua caueatur, quia ad apostema plus attrahunt quam dissoluunt. Sciendum q̄ humores ad oculos veniunt, vel de omnibus partibus, vel de solo capite: si de solo capite, solum caput expedit purgari, postea confortari, & ad temperiem duci, ne ultra malos humores generet, plurimumq; digerat humores, decet etiam confortare cor, & corroborare, & temperare, quando arteriae in caula sunt, quare humores ad ipsos defluunt: quae si supra craneum fuerint, desiccatiuum cataplasma & emplastrum apponatur: his non proficientibus incidantur. Nonnunquam dolor fit in oculis propter sanguinis coagulationem in venis oculorum clausi, vnde plenae videntur, & oculorum essentia sanguinolenta: Quae passio curatur vini potatione, tamen balneo praecedente.

*De ophthalmia & eius cura.*

CAP. 5.

Diximus q̄ ophthalmia est apostema calidum nascens in coniunctiua, & ostendimus curam apostematum solis oculis pertinentium. Vnde quia oculi sensum habent acutissimum, & dolorē ferre nequeunt: non temere curentur forti medicamine, sed cum rebus dolores mitigantibus temperentur. Et fiat, quod apponendum est, humidum: & viscosum in loco in quo congruit, immiscetur: & palpebra suaviter eleuata, medicina guttatim iniiciatur: & ab initio non nimio existente dolore, medicina aliquod stypticitatis habes, sicut collyrium in quo est acacia, ponatur: etiam dissolutiuum & maturatiuum medicamen sicut crocus & lycium: similiter & styptica, vt myrrha & castorium, thus masculinum. Collyrium quoq; si multum stypticum fuerit, humefiat cum albumine oui, lacte, & decoctione foeni graeci. Haec si fecerimus, in vno die dolor remittetur, & passio declinabit: qua declinate balneum succedat, deinde collyrium priore fortius imponatur sicut nechium, vt constringat & confortet oculos: tamē parum acuti collyrij cum eo misceatur, & parum a medio ad multum ascēdatur. *Q* si ophthalmia cum nimio dolore fuerit, ponatur ab initio collyrium, quod dicitur diarhodon asperon. Apostemate vero decrecente diarhodon erimōni imponatur, & calefiat sapissime, si nimio pungetur dolore: & si dolor nō sit multus, sufficit semel aut bis: & haec calefactio fiat de meliloto, foenugraeco, & similibus. Cataplasmentur quoq; croco, meliloto, coriandro, oui vitello, pane loto in vino. Sed si dolor nimius fuerit, misceat illi cataplasmati decoctio papaueris: vnguentum facium de croco, glaucio, lycio, gummi, & aloe, ponat supra frontem. Si calidi sunt humores, ramus portulacae, citonij, vel succus portulacae, psilij, strigni, & similia: Si calidus non fuerit multum, puluis molendini, myrrha, thus, albumen oui. Humoribus vero frigidis existentibus, sulfur, pix liquida, colophonā, & similia apponantur.

*De curis petiae, tumoris, & pruritus oculorum.*

CAP. 6.

**D** Ad petiam sanguis columbae, pauonis, & omnia talia profunt, si cum thure modico misceatur: & calefactio decoctionis hordei & hyssopi prodest. Oculorum tumores habentibus fiat cataplasma ex vuis passis sine acinis ex melicrato vel aceto. Si tamen apostema non dissoluatur, radix trieta admisceatur: tumore nondum dissoluto, succus columbae apponatur. Pruritus sicut apostema curetur purgatione corporis, & dissolutiōe materiae intus clausae, & collyrijs, & cataplasmatibus, & fomentatione aquae calidae in nocte oculis apposita: quae mista cum oleo rosato, aut in ovo anatis pruritus amputat, & oleum rosatum temperate calidum. Saepē tamen oculis cholericam imponimus medicinam, vt lachrymas in eis prouocet, quibus lauentur, & mollificentur. Pruritus cum nimio fluxu humorum, medicina Erasistrati curatur.

*De carne addita in oculis, & carbone, & cura.*

CAP. 7.

Si carnes additae propter vulnera fuerint, non curantur nisi chirurgia. Excrecentia superfluae carnis acuta medicina curetur, sicut a rugine aeris, sulfure, & similibus. Si autem caro oculorum excreuerit superflua, nō curabitur nisi chirurgia. *Q* si locus ille tumidus fuerit, valet allium gummi cum glaucio & vino. Nascitur etiam quoddam in oculis, quod dicitur carbo: et sicut apostema curatur: cumq; saniem habuerit, sicut vulnus curatur saniem habens. Quidam medici ponunt in hac passione glaucium, tragachantum, rutam, succum maligranati, lanam vstam, vel myrrham & aloem.

aloem. Huic passioni valent ammoniacum cum aceto: & aliquando admisceimus cum eis de hor-  
deo & zedoario: & capita muscarum è cera cataplasmata. E.

*De pilorum ablatione & remedio contra casum pilorum.*

CAP. 8.

Pilis ablatis lauentur loca ipsorum aquis salis, & aluminosis, & vngantur loca pilorum: palpe-  
brae cum albumine oui, & alumine, staphisagria, & farsima. i. stercore columbino. C Collyrium  
Sabor. valet ad pilos cadentes de palpebris. Recipe ossium dactylorum drach. iiii. cadmię drach.  
ii. C Aliud Sabor. Recipe antimonię, chalcanti, tragacanthi pondus æquale: quæ omnia cū  
melle temperata terantur, deinde collyrium fiat. Si autem pilis cadentibus palpebrae appareant  
crassæ, sterco muris cum melle temperatum valet. superflui pili de palpebris sunt amputandi.  
Quidam dicunt pilos non vltra nasci, si radicibus pilorum extractis sanguine testudinis vel den-  
tibus caninis locus vngatur.

*De curis vulnorum, & fissuram in generali.*

CAP. 9.

Oportet primo vniuersaliter dicere de vulneribus, postea vero de ijs, quæ propria sint oculis.  
Omne vulnus vel concauum est tantum, vel fissum. Si multum fuerit fissum, trina intentione cu-  
ratur, iungamus vtranq; partem, & suamus studiose, & curemus ne incidat puluis vel pilus. Q  
si magnum vulnus fuerit, nec pars parti possit coniungi, nec sanies permaneat in cõcauitate: ne-  
cesse est vti desiccatio medicamine, vt finita sanie vulnus impleat carne. Cuius compositio est  
cum causa vel morbo vel accidenti. Si cum causa sunt humores ad illud fluentes, corpus purget  
pharmacia, & phlebotomia: diæta quoq; temperetur: deinde desiccatio sicetur. Quod si fuerit  
cum morbo, vel est simplex vel compositus. Si morbus simplex est, ad temperiem membrorum  
reducatur: Q si compositus, vel vt naturam suam membrum egrediatur, vel vulnus multum cõ-  
cauum sit: duplex medicina necessaria est: Vna, qua membrum ad temperamentum redeat: Alte-  
ra, qua concauitas carne repleatur. Impleatur ergo medicamine desiccatio mundificatio, quod  
humores coadunatos destruat, vulnusq; à putredine mundificet. Sed vt per poros possint egre-  
di superflua (vnum subtile & continuum, quod latet sensum: aliud crassum, quod vt lutum in cor-  
pore coadunatur: & hæc duo superflua plus in vulneribus, quam alicubi sunt propter loci defe-  
ctionem atq; dolorem) necessaria est desiccatio & mundificatio medicina, qua mundificetur  
& desiccetur superfluitatis sordities. Omne etiam vulnus vel concauum esse, vel fissum. Et si fue-  
rit cum accidente sicut cum dolore, mitigatio conueniunt. Fissura si parua sit, non est necessaria  
nisi coniunctio partium: & parum medico eget, nisi locus vulneris partem amiserit, quæ pars vel  
caro est, vel cutis, vel vtrunq;. Si sit cutis, apponantur styptica vel desiccatio, vt locus induratus  
cuti assimuletur. nonnunquam acuta medicina facit hoc accidentaliter. calida medicina paulatim  
apposita facit hoc accidentaliter, & locum sua siccitate indurat. Multa vero quantitas ex ea, loco  
apposita resoluit causam, & minuit fissuram. Quod si caro à vulnere sit amota, in initio carnis ge-  
neratio expediunt: deinde locus mundetur, & cuti assimuletur. Sed omnem medicinam, quæ  
vulneribus pertinet, necesse est siccam esse, quæ tamen propter causam quandoque cauenda est.  
Parum sicca erit, ne multum siccans carnem prohibeat generari. Mundificatio quoq; siccam  
esse oportet: vt putredinem mundet vulnera consolidans. Desiccatio esse debet ea, quæ generat  
carnem, quæ nec mordicatio sit, nec abrodens, sed styptica vt caro induretur, cutiq; assimuletur.  
Hæc est disputatio vniuersalis vulnerum, & medicina. G

*De vulneribus oculorum, pustulis in comea, panno, ungula, nyctalope, scabie.*

CAP. 10.

Sed vulneribus oculorū, si sint simplicia, mundans & colans cõgruit medicina, quia humores  
cito vndiq; fluunt ad oculos propter acumen sensus eorum. Quod si vulnus cum tumore sit, vel  
nimio dolore: apponuntur collyria, quæ thus & metalla vsta recipiunt, & cataplasmata: nec pun-  
gitia cataplasmentur. Aliquando tamen, si putredo vulnere insit, colatio tunc apponatur. Sed  
intueri oportet an vulnus carnem rodatur. Inuestigandum quoq; vnde humores ad oculos fluxe-  
rint: quo perfectō, caput & corpus expedit purgari. Deinde apponenda sunt collyria desiccatio,  
nullamq; facientia punctio: sicut ea, quæ respiciunt casum, cum dantur cum lacte vel cū deco-  
ctione scœnogræci. Si dolor est nimius, aliquando soporifera medicamina apponuntur: fluxu hu-  
morum cessante, eis styptica apponuntur. Præuidendum tamen ne vne egrediatur, cui egredie-  
ti stypticum conuenit adiutorium. Collectio & pustulæ in cornea nascetes curantur cum medi-  
cina maturatua, mediocriter colatio, sicut collyrio recipiente crocum, thus, myrrham, castoriū,  
decoctionem scœnogræci. Quod si non inuenierint, & tumor non dissoluatur: calidum & aperi-  
tium appone, sicut sagapenum, euphorbium, & similia. Pannus in oculorum albedine natus eo-  
latiuo & mundificatio curetur. Quod si fuerit subtilis, sufficit succus rubei papaueris, vel deco-  
ctum minoris centaureæ cum melle: si grossus, fortiora dari necesse est: sicut picem liquidam, æs  
vstum, nitrum, sterco muris, myrrham, sal ammoniacum, & similia. Si aliquid ex eo remanserit,  
gallam, acaciã & chalcantum appone. Ungula & scabies, si durę sint etiam & veteres, incide-  
re eas vel excoriare optimum est: sin autem subtiles, appone æs vstum, florem æris, fel porcini,  
sal ammoniacum. His nondum proficientibus, appone medicinam putrefacientem atq; rodentem.  
Scabies non stypticis est curanda, quæ si sit cum vulnere magnoq; pruritu, cõuertat palpe-  
bra H

**A** bra & cum hoc excoerietur. Est quaedam passio oculorum, quam qui habuerint, vespere non vident, quos phlebotomari conuenit de cephalica brachij, & vtantur pharmacia, & clysteribus, & caput purgantibus, & gargarismate, & sternutatione mundificentur: vena auris incidatur. Oculis mel cum alumine, & sale ammoniaco apponatur, & cum hepate caprino fumiget. haec oia profunt.

*De suffusione; egressu oculorum, & petia.*

CAP. 11.

**S**uffusio, id est visus defectio, sic curatur. Caput, & totum purgetur, vt diximus: diata sit tenuis: deinde vtraque collyrijs, scenum graecum, mei, sagapenum, alarum, thus recipientibus, & opobalsamum, & ammoniacum. Valet quoque si vena hepatica incidatur, & sanguifuge temporibus apponantur. Oculis extra exeuntibus, venter in collo apponatur. oculi ligentur & aqua salsa suffumigent. Petia curatur sanguine oculis instillato. deinde cum albumine oui oleoque rosarum ligentur.

*De collyrijs multis ad oculorum egritudines.*

CAP. 12.

**C**ollyrium quod dicitur Diarhodon in modum piperis valens in augmento doloris ophthalmiae. Recipe cadmie, cerussae, ana drach. xiiij. rosarum drach. duodecim: gummi, amyli ana. drach. i. tragacanthi drach. iij. & f. aloes drach. vi. tempera cum aqua pluuiali, & informa. Aliud in initio ophthalmiae, quod etiam vetustae valet. Recipe acaciae drach. liij. gummi. 3. xliij. cadmie drach. xxxvi. tempera cum vino pontico ana. drach. xij. tempera cum aqua pluuiali. haec oia a Paulo sunt ordinata. Cetera vero Galenus dicit. Collyrium valens ad dissoluendum apostema die vno & ad ophthalmiam. Recipe antimonij, acaciae ana. 3. lxx. cadmie drach. ix. aris vsti loti. 3. xxi. cerussae drach. xij. 5. myrrhae 3. vi. sulfuris drach. vi. castorei, opij, chalcanti vsti ana. drach. vi. gummi drach. ix. tempera cum albumine oui, in vno die est validissimum. Cetera ad Pauli. Recipe cadmie, croci, gummi ana. 3. iij. aris vsti drach. xxiij. cerussae, rosarum ana. drach. xxij. polij, croci, chalcanti, opij ana. drach. vi. aloes, spicae, castorei ana. drach. i. & f. tempera cum aqua: curat vero ophthalmiam & humores vel propter dolorem, vel vetus vulnus fluentes. Aliud. Recipe cadmie, acaciae, gummi ana. drach. ix. antimonij triti drach. xx. castorei, opij ana. drach. vi. lycij drach. iij. & f. myrrhae drach. xij. spicae, aloes ana. drach. iij. gummi, tragacanthi, chalcanti ana. drach. i. & f. tempera cum vino & aqua myrtina. Cetera ad superiora. Recipe acaciae, gummi ana. 3. lx. plumbi loti. 3. xxx. spicae, casae ana. 3. vij. rosarum, cadmie ana. 3. xxx. cerussae, aloes, opij, croci ana. 3. ix. castorei, lycij ana. 3. iij. & f. tempera cum albumine oui: valet vulneribus & oibus passionibus oculorum vetustis & putrefactis. Cetera ad in situ conueniens cum albumine oui, in declinatione cum aqua. Recipe cadmie vetustae & loti, cerussae ana. drach. vi. amyli, tragacanthi ana. drach. iij. hyoscyami drach. i. & f. croci. drach. vi. glaucij, sarcocollae ana. drach. vi. opij drach. iij. tragacanthi drach. vi. croci drachmas tres, gummi, opij drach. i. & f. tempera cum aqua. Cetera ad valens in augmento ophthalmiae. Recipe cadmie, cerussae ana. drach. xxiij. rosarum. xij. gummi amyli ana. drachmas quatuor: tragacanthi, drachmas quatuor, & f. aloes, drach. iij. tempera cum aqua. valet in vulneribus & humoribus vulnerosis & lachrymis ex oculis fluentibus. Cetera ad valens ad ophthalmiam, & vulnera, & adustiones, & ad mundificandum vulnere putredinem. Recipe antimonij vsti, cadmie, rosarum ana. drach. xxiij. cerussae tritae, xxiij. opij, drach. vi. tempera cum aqua. Cetera ad nimio dolori conueniens, & liquidissimos humores ad oculos fluentes reprimens. Recipe rosarum, drach. vi. & f. opij, spicae ana. drach. i. Aliud. Rosarum drach. xxiij. croci. vi. aris vsti & loti, drach. i. & f. tempera cum aqua pluuiali. Aliud. Recipe rosarum, drach. xvij. cineris locorum vbi as funditur, drach. vi. croci, opij, gummi, ana. drach. vij. tempera cum aqua pluuiali. Aliud. Recipe gummi drach. iij. tragacanthi, drach. i. & f. tempera cum aqua pluuiali. Aliud. Recipe myrrhae drachmas. lxxv. rosarum, xl. croci. vi. & f. tempera cum vino. Cetera ad valens nimio dolori, pustulis, concauis putridis vulneribus corneae, oculisque exeuntes comprimit, omnemque oculorum passionem ad sanandum difficillimam curat.

**D** Recipe rosarum drachmas centum octo. gummi. xxxvi. cadmie vsta & lota drach. xxi. croci vndecim: opij, antimonij, drach. ij. & f. iarii spicae drachmas tres: myrrhae. iij. tempera cum aqua pluuiali. Cetera ad Collyrium Pauli. Recipe eris vsti, tragacanthi vsti, ana. drach. viij. croci. ij. nitri drach. i. coquantur ad mellis spissitudinem. Cetera ad eiusdem, valet scabiei palpebrarum, veterisque ophthalmiae, saniem, & vulnera aurium, & os rodentia sanat. Recipe aris vsti drach. quatuor, myrrhae, drachmam vnam, & f. piperis, croci, vini ana. drach. ix. Cetera ad Collyrium Pauli. Recipe cadmie auri & argenti drachmas tres. tempera cum aqua pluuiali. Cetera ad Collyrium Orbitali valens in initio ophthalmiae & vulneribus. Recipe cadmie, cerussae, tragacanthi ana. drach. vigintiquatuor, antimonij, gummi vsti ana. drach. xxi. plumbi incensi, tutiae, ana. drach. vigintiquatuor. Aliud. Amyli. xvi. gummi. ix. eris vsti, tragacanthi ana. 3. vi. myrrhae, opij, ana. 3. v. Cetera ad valens vstioni, vneam egredi prohibens, subueniens vulneribus. Recipe antimonij vsti, cerussae ana. 3. vigintiquatuor, myrrhae drachmas tres. amyli xix. traga. xij. gummi. vi. tempera cum aqua pluuiali. Cetera ad valens pustulis, vulneribus saniosis, & nimio dolori durisque ophthalmiae. Recipe cadmie vsta & loti drachmas vigintiquatuor, antimonij loti & vsti. xvij. amyli. iij. plumbi incensi & loti. xij. tutiae, myrrhae ana. drachmas xij. tempera cum aqua. Aliud. Recipe totae drachmas duodecim, cadmie loti, cerussae ana. drachmas cxxiij. antimonij incensi & loti xvij.

Septima Classis.

BBBBBBB myrrhae

## Gal. de renum affectus

myrrhae, opij, ana. drachmas quinquaginta, & .s. tragacanthi drachmas duodecim. tempera cum aqua. B  
 Aliud utilissimum asperitati palpebrarum & scabiei. Recipe chalcanti drachmas duas, cadmia drachmam vna. ad solem cum vino sufficienter agita. Aliud. Recipe cadmia drachmas. vi. chalcanti gra. triginta. pip. gra. xxxviij. spice, drachmam vnam & .s. al. drachmas tres & .s. eadmiam & chalcantum tritura sufficienter & agita, deinde cum pipere spicam commisce & tempera. E  
 Aliud valens scabiei, & humoribus ad oculos fluentibus, veteriq; passioni, & pustulis. Recipe cadmia, gallae, rosarum, gummi, croci, ana. drachmas tres, opij, drachmam vnam. omnia puluerizata cum vino ad solem sufficienter agita. F  
 Ad oculos caliginosos & sanguinolentos, aloe trita cum albumine oui mirifice prodest: si aloen non habueris, canabis trita idem facit. G  
 Ad oculos dolentes, & lachrymas stringendas, & prurium tollendum. Collige mel despumatum, & ex eo vnge folia hederæ, & superasperge puluerem facis vini, & oculis superpone per noctem, expertum est. Idem chelidonia cocta in aqua, si ex ea oculi fomententur, dolentibus prodest. Item coriandrum viride tritum admisto lacte mulieris oculis superpone, dolorem & tumorem tollit. Idem facit radix cucurbitæ agrestis trita & imposita. Fel caprinum cum melle antiquo mistum & inunctum oculorum caliginem destruit. H  
 Ad pannum ab oculis abstergendum. Fecem vini, album oui, rasuram ossis sepiæ facto puluere mitte donec corrodat. Vitellus oui tritus succoq; apij mistus & inunctus sanguinem spargit. Absinthium viride cum albumine oui tritum, & nocte suppositum, sanat. I  
 Ad tumorem calidum & sanguinem oculorum, anagallis cum albumine oui trita & imposita prodest. Ad tumorem calidi doloris. Herbam violariam cum oleo rosaceo tere, & superpone: mire iuuat. Valet etiam mali granati succus. in vase æneo vel stanneo ipsum coque & cola, & cum opus fuerit vttere. Item Recipe plantaginis, centaureg, vngulæ caballinæ, pulegij, betonice, chamædryos, apij, foeniculi radicem, partes æquales, pone in olla noua, & intra sparge foenugræcū. Item lycium in rhodoseomate guttatim impositum valet. Item auripigmentum, pannum subule laneum, & fimum hominis cõbure in olla bene argillata.



## GALENO ASCRIPTVS LIBER DE RENVM AFFECTVVM DIGNO

TIONE ET MEDICATIONE,

Christophoro Heyl. Vuissbadensi interprete,

Nunc primum ad græcorum codicum fidem accuratissime recognitus.

De substantia, figura, situ, partibus, & usu renum,

CAP. I.



Renibus peculiare quoddam corpus est ex fibris & carne constitutum, quod cum alia parte nulla commune habent: & caro hæc densa est, ne sanguis qui ad ipsos defertur, facili momento diffluat, effundatur, & abeat cum vrina. Carne hæc substantia non paucas habet inuolutiones, in quibus quoniam singulatim per substantiam lapides plerumq; generantur, fiunt in renibus grauissimi dolores. Ac de substantia quidem hæc tenus. I  
 Figuram autem renes habent græcæ literæ ϩ: & in medio cavitatem quandam, qua ex venis & arterijs serosum excrementum excipiunt: nam ad eos non maiores solum venæ, quarum alia in cavitatem hanc inferuntur, alia in membranam, qua renes circumtegit: sed meatus etiam capillis modo exiles deferuntur. K  
 Dexter autem sinistro sublimior est: ne inter operandum, alter trahat, alter retrahat. Iacent ad spinam renes, paulo altius quam illa: